

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
 OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Cambodia/កម្ពុជា

ស្ថានភាពនៃសេរីភាពសារ ព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

សីហា ២០២២

មាតិកា

១. សេចក្តីផ្តើម និងសេចក្តីសង្ខេប ២

២. វិធីសាស្ត្រ..... ៣

៣. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ ៤

 ៣.១. ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ..... ៤

 ៣.២ សិទ្ធិស្រាវជ្រាវ ទទួល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានក្នុងបរិបទនៃការបោះឆ្នោត..... ៥

 ៣.៣. ការការពារអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស អ្នកសារព័ត៌មាន និងសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញ
 មតិយោបល់ ៦

 ៣.៤ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ជាតិ..... ៩

៤. ស្ថានភាពនៃសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មុនពេលការបោះឆ្នោតនៅឆ្នាំ ២០២២ និង
ឆ្នាំ ២០២៣ ១៤

 ៤.១. សេរីភាពពីការរៀនរៀន ១៤

 ៤.២. សេរីភាពពីការត្រួតពិនិត្យ..... ១៩

 ៤.៣. លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានដោយសេរី ២០

 ៤.៤ ពហុភាពនៃសំឡេងនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ..... ២៤

 ៤.៥ បញ្ហាប្រឈមសម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានស្រ្តី ៣៣

៥. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍ ៣៥

១. សេចក្តីផ្តើម និងសេចក្តីសង្ខេប

២. សារព័ត៌មានដែលសេរី ដែលមិនមានការរឹតត្បិត និង ឯករាជ្យ មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងជាស្នូលនៃការលើកកម្ពស់ និងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស ។ សេរីភាពសារព័ត៌មានគឺជាសមាសធាតុផ្សំមួយនៃសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងយោបល់ ដែលត្រូវបានធានាដោយមាត្រាទី ១៩ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (សេចក្តីប្រកាសជាសកល)^១ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ (ICCPR)^២ ព្រមទាំងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។^៣ ការរឹតត្បិតលើសេរីភាពសារព័ត៌មានហួសហេតុនាំមកនូវផលប៉ះពាល់ អវិជ្ជមានចំពោះសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន និង ឯកជនភាព ហើយអាចបង្កើនបរិយាកាសភ័យខ្លាច និង ការរឹតត្បិតខ្លួនឯង។

៣. សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងយោបល់ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន គឺជាចលករដ៏មានប្រយោជន៍សម្រាប់ លំហពលរដ្ឋ និងលំហប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងប្រទេស។ ដូចដែល អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិបានកត់សម្គាល់ឃើញថា ការបង្រួមលំហពលរដ្ឋ ជាញឹកញាប់តែងបណ្តាលឱ្យស្ថានភាព សិទ្ធិមនុស្សទូទៅកាន់តែដុះដាល។^៤

៤. របាយការណ៍នេះផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពទូទៅនៃស្ថានភាពនៃសេរីភាពសារព័ត៌មាន នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលប្រធានបទនេះ មានសារៈសំខាន់ជាពិសេសនៅក្នុងបរិបទ ការបោះឆ្នោត ដោយសារសេរីភាពសារព័ត៌មានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ដើម្បីធានាអ្នកបោះឆ្នោតទទួលបានព័ត៌មានអំពីបញ្ហាជុំវិញការបោះឆ្នោត ហើយ បេក្ខជនដែលឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត អាចធ្វើសារដែលពួកគេចង់ធ្វើដល់អ្នកបោះឆ្នោត។ ការធានាថាសារព័ត៌មាន អាចរាយការណ៍ដោយសេរី និងមានសុវត្ថិភាព នោះបញ្ជាក់ថាអាជ្ញាធរកំពុងបង្កើតបរិយាកាសឱ្យមានការចូលរួម ក៏ដូចជាការពិភាក្សាក្នុងនយោបាយ ។ របាយការណ៍ធ្វើការវិភាគក្នុងអំឡុងពេល ការបោះឆ្នោតអណ្តូងមុន កាលពី ២០១៨ រហូតការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់ ខែមិថុនាឆ្នាំ ២០២២។

៥. នៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា (ហៅកាត់ថា OHCHR កម្ពុជា) បានវិភាគអំពីស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននៃសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេស ដោយពិនិត្យមើលក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដែលលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន ច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្ត របស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ការប្រើប្រាស់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានផ្សេងទៀត ម្ចាស់ស្ថាប័នសារព័ត៌មាន និងបញ្ហាប្រឈមដែលអ្នកសារព័ត៌មានស្តីបានជួបប្រទះ។ របាយការណ៍នេះផ្តល់អនុសាសន៍ដល់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងភាគីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀតអំពីជំហានដែលគួរធ្វើ ដើម្បីលើកកម្ពស់សិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

^១ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស", ២១/11 A (III), ថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨, មាត្រា ១៩ ។
^២ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ, "អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ", កម្រងសន្ធិសញ្ញា, លេខ ៩៩៩, ថ្ងៃទី ១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦, មាត្រា ១៩ ។
^៣ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ថ្ងៃទី ២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣ មាត្រា ៤១។
^៤ អគ្គលេខាធិការ "សេចក្តីប្រាថ្នាខ្ពស់បំផុត៖ ការអំពាវនាវឱ្យចាត់វិធានការសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស" ថ្ងៃទី ២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២០, ទំព័រ ៨។

២. វិធីសាស្ត្រ

៦. OHCHR កម្ពុជា បានធ្វើការជាមួយអ្នកសារព័ត៌មាន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចាប់តាំងពី ត្រូវបានបង្កើតឡើងកាលពីឆ្នាំ ១៩៩៣ ។ របាយការណ៍ដែលបានបង្ហាញនេះគឺផ្អែកលើទិន្នន័យបែបគុណភាព និងបរិមាណ ដែលការិយាល័យបានពឹងផ្អែកលើបណ្តាញសារព័ត៌មានដែលមានស្រាប់ជាមុន និងបុគ្គលិកសារ ព័ត៌មានដែលកំពុងប្រតិបត្តិការនៅតាមបណ្តាខេត្តនានាទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។

៧. OHCHR កម្ពុជា បានធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងការចងក្រងឯកសារអំពីករណីនៃការបំភិតបំភ័យ ការបៀតបៀន និងអំពើហិង្សាលើអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានដទៃទៀត ចាប់តាំងពីការបោះឆ្នោតទូទៅរបស់ ប្រទេសកម្ពុជា កាលពីឆ្នាំ ២០១៨ ។ ព័ត៌មានលម្អិតនៃសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ និងការវាយប្រហារលើរាងកាយ ទៅលើអ្នកសារព័ត៌មាន បានដកស្រង់ពីប្រភពដែលអាចទុកចិត្តបាន ជាមួយនឹងរបាយការណ៍កន្លងមករបស់ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិ និងភ្នាក់ងារ / អង្គការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការ មិនមែនរដ្ឋាភិបាលក៏ដូចជា របាយការណ៍សារព័ត៌មាន។

៨. លើសពីនេះ របាយការណ៍នេះក៏បង្ហាញពី អំពើទស្សនៈយល់ឃើញរបស់អ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារ ព័ត៌មានដទៃទៀតអំពីស្ថានភាពសារព័ត៌មាន និងសេរីភាពសារព័ត៌មាននាពេលបច្ចុប្បន្ន។ នៅចន្លោះ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ និងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២ ការិយាល័យ OHCHR កម្ពុជា បានធ្វើបទសម្ភាសន៍ជាមួយ ជាមួយអ្នកសារ ព័ត៌មានអាជីព អ្នកសារព័ត៌មានប្រជាពលរដ្ឋ និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានផ្សេងទៀត ចំនួន ៣០ (ដែលមានម្ភៃបី នាក់ជាបុរសនិងប្រាំពីរនាក់ជាស្ត្រី)។ បទសម្ភាសន៍ទាំងនេះត្រូវបានធ្វើឡើងម្តងម្នាក់ៗ ដោយជួបផ្ទាល់ ឬដោយ ជួបតាមអ៊ីនធឺណិត និងការពិភាក្សាក្រុម។

៩. OHCHR កម្ពុជាបានធ្វើសិក្ខាសាលាចំនួនបី ស្តីពីស្ថានភាពនៃសារព័ត៌មានសម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានអាជីព និងអ្នកសារព័ត៌មានប្រជាពលរដ្ឋ ចំនួន១៣ នាក់ (បុរសដប់នាក់និងស្ត្រីបីនាក់) នៅតាមបណ្តាខេត្តផ្សេងៗគ្នា នៃប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងខែវិច្ឆិកា និងខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១។ OHCHR កម្ពុជាបានបញ្ជូនកម្រងបញ្ជីសំណួរនៃ ការស្ទង់ មតិដល់អ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន (បុរសចំនួន ២៤ នាក់និងស្ត្រីចំនួន ១១ នាក់) នៅទូទាំងប្រទេស កម្ពុជាដោយទទួលបានការឆ្លើយតបវិញចំនួន ៣៥ កាលពីខែមករា និងកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២។ ការស្ទង់មតិនេះបាន បញ្ចូលសំណួរចំហ និងសំណួរពហុជម្រើស ដើម្បីការស្វែងយល់អំពីស្ថានភាពសារព័ត៌មាន សេរីភាពសារ ព័ត៌មាន និង សន្តិសុខបច្ចុប្បន្ន ក្នុងវិជ្ជាជីវៈសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ សំណួរដែលបានសួរដល់អ្នក សារព័ត៌មានទាំងនេះ ផ្តោតលើភាពជាម្ចាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ទស្សនៈស្តីពីសេរីភាពសារព័ត៌មានបច្ចុប្បន្ន ទម្រង់ នៃការជ្រៀតជ្រែកប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន ក៏ដូចជាការធានានៅចំពោះមុខប្រព័ន្ធ យុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ និងបរិយាកាសសារព័ត៌មាន មុនការបោះឆ្នោត នៅឆ្នាំ ២០២២ និង ២០២៣ ។ ការរក្សាការ សម្ងាត់គឺការសំខាន់បំផុតសម្រាប់ដំណើរការនេះ ព័ត៌មានលម្អិតនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ និង អ្នកចូលរួមក្នុងការស្ទង់មតិ មិនត្រូវបានផ្តល់ជូននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះទេ។

១០. របាយការណ៍ពិនិត្យមើលស្ថានភាពនៃសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅក្នុងកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ន ដោយយោងតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃប្រទេសកម្ពុជា និងច្បាប់ក្នុងប្រទេស អនុក្រឹត្យ ប្រកាសអន្តរក្រសួង និងប្រកាសនានា ដែលពាក់ព័ន្ធ និង សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ យោបល់ ការទទួលបានព័ត៌មាន ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន ក៏ដូចជា សន្និសីទអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីអធិប្បាយដោយយន្តការសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសគួរឱ្យកត់សម្គាល់គឺ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស និងមហាសន្និបាតរាយការណ៍ដោយម្ចាស់អាណត្តិទម្រង់ការពិសេស ឯកសារគោលនយោបាយពីការិយាល័យអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ រួមទាំងការអំពាវនាវឱ្យមានសកម្មភាពដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការការពារ និងការលើកកម្ពស់លំហពលរដ្ឋ⁵ ផែនការសកម្មភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសុវត្ថិភាពអ្នកសារព័ត៌មាន និងបញ្ហានិទណ្ឌភាព⁶ អនុសាសន៍ពីកន្លងមករបស់ស្ថាប័នអង្គការសហប្រជាជាតិ រួមទាំង អនុសាសន៍ ដែលត្រូវបានផ្តល់ជូនដល់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងពេលរដ្ឋ ត្រួតពិនិត្យសាកល ឆ្នាំ ២០១៩ និង ឆ្នាំ ២០១៤ ព្រមទាំងអនុសាសន៍ទាក់ទងនានានៃយន្តការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ រួមទាំងស្ថាប័នសន្និសីទ និងអាណត្តិនៃក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស។

១១. រដ្ឋាភិបាលត្រូវបានអញ្ជើញឱ្យផ្តល់យោបល់ ដោយពិនិត្យលើភាពជាក់ស្តែងលើសេចក្តីព្រាងរបាយការណ៍ស្តីពី ២០ ខែមិថុនា ។ ការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលបានទទួលនៅថ្ងៃទី ៦ ខែកក្កដា ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលពេញរបាយការណ៍។

៣. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់
៣.១. ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ

១២. រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចែងក្នុងមាត្រាទី ៣១ ថាប្រទេសនេះ " ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយ ទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។ " អត្ថបទនេះបញ្ជាក់ពីការគាំទ្រផ្នែករដ្ឋធម្មនុញ្ញដល់ការធានានៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និង ICCPR សម្រាប់សិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់ សេរីភាពនៃការជួបប្រមូលផ្តុំដោយសន្តិវិធី សេរីភាពនៃសមាគម និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងរដ្ឋាភិបាល ដែលទាំងអស់នេះមានការពាក់ព័ន្ធនឹងប្រធានបទដែលកំពុងត្រូវយកមកវិភាគនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ។

១៣. លើសពីនេះទៅទៀត ធម្មនុញ្ញនៃសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) ដែលកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ បានគូសបញ្ជាក់ពីការប្រកាន់ខ្ជាប់របស់រដ្ឋជាសមាជិកចំពោះ "គោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ នីតិវដ្ត និងអភិបាលកិច្ចល្អ ការគោរព និងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន"⁷។ ជាមួយនឹង

5 កំណត់សម្គាល់ការណែនាំរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "ការការពារ និងការលើកកម្ពស់លំហពលរដ្ឋ", ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០២០ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/CivicSpace/UN_Guidance_Note.pdf។

6 CI-11 / CONF.7 / 202 / 6, ផែនការសកម្មភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសុវត្ថិភាពអ្នកសារព័ត៌មាន និងបញ្ហានិទណ្ឌភាព ខែមេសា ឆ្នាំ ២០១២ https://en.unesco.org/sites/default/files/un-plan-on-safety-journalists_en.pdf។

7 សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) ធម្មនុញ្ញនៃសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ថ្ងៃទី ២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧

ការអនុម័តសេចក្តីប្រកាសសិទ្ធិមនុស្សអាស៊ានក្នុងអំឡុងកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ានក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០១២ រដ្ឋជាសមាជិករបស់សមាគមបានអះអាងសារជាថ្មីនូវការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍ខាងលើ ក៏ដូចជា "ការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អាស៊ាន ចំពោះសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។ សេចក្តីប្រកាស និងសេចក្តីប្រកាសនិងកម្មវិធីសកម្មភាពទីក្រុងវីយែន និងលិខិតុបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ឯទៀត ដែលរដ្ឋជាសមាជិកអាស៊ានជាកាតី"។⁸

៣.២ សិទ្ធិ ស្រាវជ្រាវព័ត៌មាន ទទួល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានក្នុងបរិបទនៃការបោះឆ្នោត

១៤. សិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៩ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលថា " រួមបញ្ចូលទាំងសេរីភាពក្នុងការប្រកាន់មតិ ដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក និងសេរីភាពក្នុងការស្វែងរក ការទទួល និងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងគំនិតនានាដោយគ្មានព្រំដែនទឹកដី ទោះតាមរយៈមធ្យោបាយសម្តែង មតិណាមួយក៏ដោយ"។⁹ ការធានាទាំងនេះ ស្របគ្នាទៅនឹង មាត្រា ១៩ នៃ ICCPR និងត្រូវបានពន្យល់លម្អិតបន្ថែមទៀតដោយមតិយោបល់ទូទៅរបស់គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសសេចក្តីពន្យល់ ទូទៅលេខ ៣៤ ស្តីពីសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងយោបល់។¹⁰

១៥. មាត្រា ១៩ (២) នៃ ICCPR ចែងអំពីសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់ រួមទាំងសិទ្ធិ "ក្នុងការស្រាវជ្រាវព័ត៌មាន ទទួល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងគំនិតសព្វបែបយ៉ាង ដោយមិនគិតពីព្រំដែន ដោយផ្ទាល់មាត់ សរសេរ ឬបោះពុម្ព តាមទម្រង់សិល្បៈ ឬក៏ដោយមធ្យោបាយផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀតក្តី តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន"។¹¹ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣៤ បញ្ជាក់លម្អិតអំពីសិទ្ធិនេះ ដោយបញ្ជាក់ថា " ការប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយសេរីនៃព័ត៌មាន និងយោបល់ពីបញ្ហាសាធារណៈ និងបញ្ហានយោបាយ រវាងប្រជាពលរដ្ឋ បេក្ខជន និង តំណាងដែលបានជាប់ឆ្នោត គឺជាការសំខាន់ណាស់" ។¹² យោងតាមគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស " វាឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសារព័ត៌មានសេរី និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀត អាចធ្វើអធិប្បាយអំពី បញ្ហាសាធារណៈ ដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យចាប់ទោស ឬការដាក់កំហិត និងដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មាន អំពីមតិសាធារណៈ"។¹³ ដោយគោរពតាម

⁸ អាស៊ាន, សេចក្តីប្រកាសអំពីសិទ្ធិមនុស្សអាស៊ាន, ១៨ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១២
⁹ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស", 217 A (III), ថ្ងៃទី ១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨, មាត្រា ១៩.
¹⁰ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស គឺជាស្ថាប័នអ្នកជំនាញឯករាជ្យ ដែលឃ្លាំមើលការអនុវត្ត ICCPR ។ ការទទួលខុសត្រូវរបស់គណៈកម្មការនេះរួមមាន ការផ្តល់មតិយោបល់ទូទៅលើអត្ថបទរបស់ ICCPR ។ ឯកសារទាំងនេះ បញ្ជាក់ល្អិតល្អន់អំពីខ្លឹមសារនៃអត្ថបទទាំងឡាយដោយផ្តល់នូវការណែនាំបញ្ហាស្តីពីបទដ្ឋានអន្តរជាតិ សម្រាប់សិទ្ធិនីមួយៗនៃកតិកាសញ្ញានេះ។
¹¹ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ, "អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ", កម្រងសន្ធិសញ្ញា, លេខ ៩៩៩, ថ្ងៃទី ១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦, មាត្រា ១៩ (២)។
¹² គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/GC/34, កថាខណ្ឌ ១៣។
¹³ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/GC/34, កថាខណ្ឌ ១៣។

ICCPR ការការពារបុគ្គលក្នុងនាមជាអ្នកទទួលព័ត៌មាន សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ចែងថា សាធារណជន "ក៏មានសិទ្ធិ ដូចគ្នាផងដែរ ក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានពី ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនោះ។"¹⁴

១៦. សិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៩ នៃ ICCPR គឺមិនពេញលេញនោះទេ។ ការរឹតបន្តឹងមួយចំនួនលើសិទ្ធិនេះត្រូវបានអនុញ្ញាតក្នុងលក្ខខណ្ឌ ចែងក្នុងកថាខណ្ឌទី៣ នៃមាត្រា ១៩ ដែលការ រឹតត្បិតនេះត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់ ហើយចាំបាច់នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យដើម្បីផលប្រយោជន៍ សន្តិសុខ ជាតិ ឬសុវត្ថិភាពសាធារណៈ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការការពារសុខភាពសាធារណៈ ឬ សីលធម៌ ឬ ការការពារ សិទ្ធិ និងសេរីភាពអ្នកដទៃ។ នៅក្នុងភាសានៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា សិទ្ធិមិនអាចត្រូវបានអនុវត្តតាមរបៀបដែល "ប៉ះ ពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់អ្នកដទៃ ប៉ះពាល់ដល់សីលធម៌និងទំនៀមទម្លាប់ល្អនៃសង្គម សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារ ណៈ និងសន្តិសុខជាតិឡើយ"¹⁵

១៧. តម្រូវការនៃភាពស្របច្បាប់ ភាពចាំបាច់ និងសមមាត្រ ត្រូវតែបំពេញឱ្យគ្នា ដើម្បីឱ្យការរឹតត្បិតជាក់លាក់ លើ សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិមានភាពស្របច្បាប់។ ដូច្នោះ ច្បាប់ដែលចែងអំពីការរឹតត្បិត អាចលេច ឡើងដើម្បីបង្កើតភាពស្របច្បាប់ ប៉ុន្តែប្រសិនបើការរឹតត្បិតដែលបានបង្កើតឡើងក្រោមច្បាប់នៅមិនទាន់ ច្បាស់លាស់ ប្រើប្រាស់បាន និងចាំបាច់ ស្របច្បាប់លក្ខខណ្ឌ ច្បាប់ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៩ ឬការរឹតត្បិត នោះមិនមែនជាវិធានការសមមាត្រ ការរឹតត្បិតនេះ គឺមិនស្របច្បាប់ទេក្រោមស្តង់ដារច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ ការធ្វើតេស្តលើសមមាត្រសម្រាប់ការរឹតត្បិតលើសិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិយោបល់ ទាមទារថា វិធានការត្រូវតែជាវិធានការដែលមានការរឹតត្បិតតិចបំផុត ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងការពារផល ប្រយោជន៍ស្របច្បាប់នេះ។¹⁶

៣.៣. ការការពារអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស អ្នកសារព័ត៌មាន និងសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ យោបល់

១៨. ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់ ទូទៅលេខ ៣៥ និង ៣៦ រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចការពារសិទ្ធិរស់រាន មានជីវិតរបស់អ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស (HRDs) និងអ្នកសារព័ត៌មាន¹⁷ និង " ឆ្លើយតបឱ្យបានត្រឹមត្រូវទៅតាម

¹⁴ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ១៣។
¹⁵ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មាត្រា ៤១ ។ សូមមើលការបកប្រែភាសាអង់គ្លេស <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/kh/kh009en.pdf>
¹⁶ ការណែនាំលម្អិតស្តីពីការសាកល្បងសម្រាប់កំណត់ថាគឺ ការរឹតត្បិតជាក់លាក់លើសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ គឺស្របច្បាប់ឬទេ ត្រូវបានផ្តល់ដោយគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស នៅក្នុងការអត្ថាធិប្បាយទូទៅលេខ ៣៤ ។ សូមមើល គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ២១-៣៥។
¹⁷ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, "មតិទូទៅលេខ ៣៥, មាត្រា ៩ (សេរីភាព និងសន្តិសុខនៃមនុស្ស)", CCPR/C/GC/35, ថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, កថាខណ្ឌ ៩; គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ, "មតិទូទៅលេខ ៣៦, មាត្រា ៦ (សិទ្ធិរស់រាន មានជីវិត)", CCPR/C/GC/36, ថ្ងៃទី ៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៩, កថាខណ្ឌ ២៣ ។

លំនាំនៃអំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹង ជនរងគ្រោះដែលមានស្ថានភាពខុសគ្នា ដូចជា ការបំភិតបំភ័យអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងអ្នកសារព័ត៌មាន” ។¹⁸

១៩. មហាសន្និបាតនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចឆ្នាំ ២០១៧ អំពីសុវត្ថិភាពអ្នកសារព័ត៌មាន និងបញ្ហានិទណ្ឌភាពបានគូសបញ្ជាក់អំពី " តួនាទីដ៏សំខាន់របស់អ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន នៅក្នុងបរិបទនៃការបោះឆ្នោត"¹⁹ និង បានសម្តែងនូវ "ការព្រួយបារម្ភធ្ងន់ធ្ងរដែលការវាយប្រហារប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន ដែលកើនឡើងនៅក្នុងរយៈពេលនៃការបោះឆ្នោត"²⁰ សេចក្តីសម្រេចចែងថា "និទណ្ឌភាពចំពោះការវាយប្រហារប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាននៅតែជាបញ្ហាប្រឈមដ៏បំផុតមួយ ចំពោះសុវត្ថិភាពរបស់អ្នកសារព័ត៌មាន ហើយការធានាការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាន គឺជាធាតុសំខាន់ក្នុងការការពារ ទប់ស្កាត់ការវាយប្រហារនាពេលអនាគត"²¹ ហើយក៏គូសបញ្ជាក់ "អំពីហានិភ័យជាក់លាក់ដែលអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីប្រឈមមុខក្នុងការងាររបស់ពួកគេ"²²។ សេចក្តីសម្រេចនេះរួមបញ្ចូលទាំងការអំពាវនាវដល់រដ្ឋាភិបាល " បង្កើត និងថែរក្សា បរិយាកាសសុវត្ថិភាពនិងអំណោយផល ទាំងនៅក្នុងច្បាប់ និងក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង សម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានបំពេញការងាររបស់ពួកគេ ដោយឯករាជ្យ និងដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក"²³

២០. ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស ក៏បានចេញសេចក្តីសម្រេចស្តីពីបញ្ហាសុវត្ថិភាពរបស់អ្នកសារព័ត៌មានផងដែរ។ ក្នុងសេចក្តីសម្រេច កាលពីឆ្នាំ ២០២០ ក្រុមប្រឹក្សាបានទទួលស្គាល់តួនាទីនៃសារព័ត៌មានសេរីក្នុង "ការកសាង និងគាំទ្រដំណើរការសង្គម និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យលក្ខណៈបរិយាប័ន្ន ការទទួលបានព័ត៌មានពេលលេញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ នីតិវដ្ត និងការចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ ក្នុងការរក្សាឱ្យស្ថាប័ន និងមន្ត្រីសាធារណៈ ទទួលខុសត្រូវ រួមទាំងការលាតប្រដាងអំពើពុករលួយ"²⁴ ក្រុមប្រឹក្សាបានសង្កត់ធ្ងន់ថា អ្នកសារព័ត៌មានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ មិនត្រឹមតែក្នុងពេលមានវិបត្តិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតទៀតផង និងបានអំពាវនាវឱ្យរដ្ឋជៀសវាងពី "ការប្រើប្រាស់ច្បាប់គោលនយោបាយ និងការអនុវត្តជាតិ មិនត្រឹមត្រូវ ដើម្បីរារាំង ឬកំណត់សមត្ថភាពរបស់អ្នកសារព័ត៌មានក្នុងការបំពេញការងាររបស់ពួកគេដោយឯករាជ្យ និងដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែកហួសហេតុ"²⁵

¹⁸ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/35, កថាខណ្ឌ ៩។

¹⁹ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីសម្រេចដែលបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាត នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៧។ សុវត្ថិភាពនៃអ្នកសារព័ត៌មាន និងបញ្ហានិទណ្ឌភាព ", A/RES/72/175, ថ្ងៃទី ២៩ ខែមករា ឆ្នាំ ២០១៨, ទំព័រ ៣ ។

²⁰ មហាសន្និបាត, A/RES/72/175, ទំព័រ ៣ ។

²¹ មហាសន្និបាត, A/RES/72/175, ទំព័រ ៣ ។

²² មហាសន្និបាត, A/RES/72/175, ទំព័រ ៤ ។

²³ មហាសន្និបាត, A/RES/72/175, ទំព័រ ៥ ។

²⁴ មហាសន្និបាត - ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស, "សេចក្តីសម្រេចអនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស កាលពីថ្ងៃទី ៦ ខែតុលាឆ្នាំ ២០២០ ។ សុវត្ថិភាពអ្នកសារព័ត៌មាន" A/HRC/RES/45/18, ថ្ងៃទី ១២ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០២០, ទំព័រ ២ ។

²⁵ មហាសន្និបាត / គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, A/HRC/RES/45/18, ទំព័រ ៤ ។

២១. សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់ រួមមានការធានាថា បុគ្គលដែលស្វែងរកសិទ្ធិនេះនឹងត្រូវបានការពារ និងទទួលបានជំនួយក្នុងការស្វែងរក ឬអនុវត្តិសិទ្ធិនេះ។ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់ ទូទៅលេខ ៣៤ “រដ្ឋភាគីគួរដាក់ចេញនូវវិធានមានប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីការពារប្រឆាំងនឹងការរាយប្រហារ ដែលមានគោលបំណងបំបិទមាត់អ្នកទាំងឡាយដែលប្រើប្រាស់សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ”។²⁶ ដោយមានការពន្យល់អំពីចំណុចនេះ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សបញ្ជាក់ថា ការរាយប្រហារទៅលើអ្នកដែលកំពុងប្រើសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ គឺមិនត្រូវគ្នានឹងមាត្រា ១៩ ឡើយ “រួមទាំងទម្រង់នៃការរាយប្រហារ ដូចជា ការចាប់ខ្លួនតាមទំនើងចិត្ត ការធ្វើទារុណកម្ម ការគំរាមកំហែងដល់ជីវិត និងការគម្រាមសម្លាប់ជាដើម”²⁷។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកត់សម្គាល់ថា អ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្សតែងតែរងការគំរាមកំហែង ការបំភិតបំភ័យ និងការរាយប្រហារដោយសារការងាររបស់ពួកគេ ហើយបញ្ជាក់ថា ទីណាដែលការរាយប្រហារលើបុគ្គលបែបនេះកើតឡើង នោះត្រូវតែមាន “ ការស៊ើបអង្កេតយ៉ាងជិតដិតដល់ក្នុងលក្ខណៈទាន់ពេលវេលា និងត្រូវដាក់ទោសដល់ជនល្មើស” និងតម្រូវឱ្យបកស្រាយជាសាធារណៈ²⁸ ។

២២. សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ ៣៤ បានចែងថា “សារព័ត៌មាន ឬប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀតដែលសេរី គ្មានការត្រួតពិនិត្យ និងរឹតត្បិត មានសារៈសំខាន់នៅក្នុងសង្គមណាក៏ដោយ ដើម្បីធានាសេរីភាពនៃគំនិត និងការសម្តែងមតិ និង ទទួលបានសិទ្ធិដទៃទៀតនៃកតិកាសញ្ញានេះ”។²⁹ នេះតម្រូវឱ្យរដ្ឋធានាថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមានសេរីភាពក្នុងការអនុវត្តមុខងារចាំបាច់របស់ខ្លួនក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដល់ សាធារណៈជន និងក្នុងការជំរុញការជជែកជែកពិភាក្សា និងការសន្ទនាផ្នែកនយោបាយ ដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែកពីរដ្ឋាភិបាល។³⁰ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះមិនត្រឹមតែជាការដកស្រង់ពីសិទ្ធិនៃការបញ្ចេញមតិ ឬផ្សព្វផ្សាយតាមការធានាក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវបានដកស្រង់ចេញពីសិទ្ធិរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗក្នុងការទទួលបាន ព័ត៌មានតាមរយៈប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផងដែរ។ សេរីភាពនៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មាន ក៏ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ នៃសិទ្ធិក្នុងការបោះឆ្នោត និងចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈផងដែរ។ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់ទូទៅ មាត្រា ២៥ នៃ ICCPR “ការប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយសេរីអំពីព័ត៌មាន និងគំនិត អំពីបញ្ហាសាធារណៈនិងនយោបាយ រវាងប្រជាពលរដ្ឋ បេក្ខជន និងតំណាងដែលបានជាប់ឆ្នោត គឺចាំបាច់” សម្រាប់សិទ្ធិបោះឆ្នោត។ នេះតម្រូវឱ្យមាន “ សេរីភាពសារព័ត៌ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀតដែលអាចធ្វើអធិប្បាយលើបញ្ហាសាធារណៈដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យ ចាប់ទោស ឬការដាក់កំហិត ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានអំពីមតិសាធារណៈ” ។³¹

២៣. យោងតាមគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស ការមានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពហុគឺជាការចាំបាច់ក្នុង “ការកសាង និងគាំទ្រដំណើរការនៃសង្គម និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យលក្ខណៈបរិយាប័ន្ន ការទទួលបានព័ត៌មានពេលលេញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ នីតិវដ្ត និងការចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ ក្នុងការរក្សាឱ្យស្ថាប័ន និងមន្ត្រីសាធារណៈ ទទួល

²⁶ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ២៣។
²⁷ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ២៣។
²⁸ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ២៣។
²⁹ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ១៣។
³⁰ “ កំណត់សម្គាល់ណែនាំអំពីការការពារ និងលើកកម្ពស់លិខិតប្រជាពលរដ្ឋ” នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០២០ ទំព័រ ១១។
³¹ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, កថាខណ្ឌ ២៥។

ខុសត្រូវ រួមទាំងលាតត្រដាងអំពើពុករលួយ³²។ ទិដ្ឋភាពសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់នេះ គឺមានសារៈសំខាន់ជាពិសេស នៅក្នុងបរិបទនៃការបោះឆ្នោត ដោយហេតុថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមិនមានលក្ខណៈពហុភាព រារាំងការចូលរួមស្មើភាពគ្នារបស់គណបក្សនយោបាយ និងបេក្ខជនក្នុងការប្រើប្រាស់ថ្នាលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដើម្បី ផ្សព្វផ្សាយសារនយោបាយរបស់ពួកគេ នឹងអាចជះឥទ្ធិពលទៅលើសមត្ថភាពរបស់អ្នកបោះឆ្នោតក្នុងការសម្រេច ចិត្ត ដែលទទួលបានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់។³³

២៤. នៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់ ទូទៅលេខ ៣៤ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអំពៅនាវិឌ្ឍរដ្ឋជាភាគីចាត់វិធានការ សមស្រប ហើយស្របតាម [ICCPR] ដើម្បីបង្ការ ការត្រួតត្រាមិនត្រឹមត្រូវ លើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ឬការ ប្រមូលផ្តុំដោយក្រុមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ដែលគ្រប់គ្រងដោយឯកជនក្នុងស្ថានភាពផ្តាច់មុខដែលអាចប៉ះ ពាល់ដល់ភាពចម្រុះនៃប្រកប និងទស្សនៈយល់ឃើញ។³⁴

២៥. សិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានតម្រូវឱ្យរដ្ឋនានា “រៀបចំឱ្យបានសកម្មជាងមុន ក្នុងការទុកដាក់ព័ត៌មានទៅក្នុងប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយសាធារណៈ នូវព័ត៌មានរដ្ឋាភិបាលដែលទាក់ទងនឹងផលប្រយោជន៍សាធារណៈ”។³⁵ កាតព្វកិច្ចបែបនេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុម័តអំពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានក្នុងគោលបំណងធានាតម្លាភាព លទ្ធភាពទទួលបាន និង គណនេយ្យភាពរបស់ព័ត៌មានរដ្ឋាភិបាលនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ការវិភាគមិនសមាមាត្រលើក្រុម ហ៊ុនផ្តល់សេវាអ៊ីនធឺណិត ម៉ាស៊ីនរុករក និងថ្នាលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមរារាំងការចែករំលែកព័ត៌មាន ហើយប៉ះ ពាល់ទៅលើសិទ្ធិរបស់អ្នកដែលព្យាយាមអនុវត្តសិទ្ធិ ក្នុងការស្វែងរកនិង ទទួលបានព័ត៌មាននោះ។³⁶ នៅក្នុងសេចក្តី ពន្យល់ទូទៅលេខ៣៤ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស បានលើកឡើងអំពីការព្រួយបារម្ភនៃ “ការរារាំងលទ្ធភាពប្រើ ប្រាស់ប្រកបផ្សេងៗ ក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតរាប់ទាំងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានជាតិ និងអន្តរជាតិពីបទ អត្តាធិប្បាយនយោបាយ និងការកម្រិតលទ្ធភាពរបស់ អ្នកនយោបាយ និងគណបក្សប្រឆាំងក្នុងការប្រើប្រាស់ កាណាល់នៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន”។³⁷

៣.៤ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងក្រមខ័ណ្ឌច្បាប់ជាតិ

២៦. រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្រៅពីប្តេជ្ញាចិត្តអនុវត្តតាមបទដ្ឋានដែលបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុង សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ក៏ធានានូវសិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ នៅក្នុងមាត្រាទី ៤១ ដូចតទៅ៖

“ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន សេរីភាពខាងសារ ព័ត៌មាន សេរីភាពខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ និងសេរីភាពខាងការជួបជុំ។ ជនណា

³² មហាសន្និបាត / ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស, A/HRC/RES/45/18, ទំព័រ ២
³³ “ កំណត់សម្គាល់ណែនាំអំពីការការពារ និងលើកកម្ពស់លំហូរជាពលរដ្ឋ” នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០២០ ទំព័រ ១១។
³⁴ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៤០។
³⁵ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ១៩។
³⁶ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៤៣ ។
³⁷ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៣៧។

ក៏ដោយ មិនអាចឆ្លៀតប្រើសិទ្ធិនេះដោយរំលោភនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស
របស់អ្នកដទៃ ឬដល់ទំនៀមទម្លាប់ល្អរបស់សង្គម ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ
និងដល់សន្តិសុខជាតិបានឡើយ។

២៧. បទប្បញ្ញត្តិនេះរួមបញ្ចូលទាំងការការពារពាក់ព័ន្ធជាច្រើន។ បន្ថែមលើសេរីភាពបញ្ចេញមតិ បទប្បញ្ញត្តិនេះ
មិនត្រឹមតែធានាសិទ្ធិរបស់ពលរដ្ឋខ្មែរក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន តាមរយៈសេរីភាពខាងព័ត៌មាន ប៉ុន្តែថែមទាំង
ការចែករំលែកព័ត៌មាន តាមរយៈសេរីភាពនៃការបោះពុម្ពផ្សាយផងដែរ។ ទោះបីបទប្បញ្ញត្តិនេះមិនសំដៅដល់
សេរីភាពខាងសារព័ត៌មានដោយការពារ និងលើកស្ទួយសិទ្ធិដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ដូចជាសេរីភាពនៃការ
បញ្ចេញមតិ ការទទួលបានព័ត៌មាន ការបោះពុម្ពផ្សាយ និងការជួបប្រជុំគ្នាក៏ដោយ ក៏អាជ្ញាធរគួរគាំទ្រនិងការពារ
សារព័ត៌មានសេរី និងលំហសម្រាប់ពួកគេអនុវត្ត។ មាត្រា៤១ ក៏បានចែងផងដែរថា បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុង
ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវកំណត់ដោយច្បាប់។ មាត្រា១ នៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មានឆ្នាំ ១៩៩៥ បានបញ្ជាក់យ៉ាង
ច្បាស់ថា " ច្បាប់នេះកំណត់របបសារព័ត៌មាន និងធានារ៉ាប់រងសេរីភាពសារព័ត៌មាន និងសេរីភាពខាងការបោះ
ពុម្ពផ្សាយឱ្យបានសមស្របតាមមាត្រា ៣១ និងមាត្រា ៤១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា "។³⁸

២៨. ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន រួមមានការការពារសំខាន់ៗ ជាច្រើនដែលព្យាយាមផ្តល់អានុភាពដល់មាត្រា
៣១ និងមាត្រា ៤១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលធានាភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ និងសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិរៀងៗ
ខ្លួន ដោយមាត្រា ៣១ ក៏បញ្ជាក់ពីការប្តេជ្ញាចិត្តនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញក្នុងការលើកកម្ពស់បទដ្ឋានសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។
មាត្រា ២ នៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មានការពារសិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់ស្តីពីប្រភពព័ត៌មានរបស់ខ្លួន ។ មាត្រា៣
ហាមឃាត់ការត្រួតពិនិត្យមុនពេលបោះពុម្ពផ្សាយ។ មាត្រា៤ ធានាថា ការបោះពុម្ពផ្សាយព័ត៌មានផ្លូវការមិនអាច
ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសឡើយ ប្រសិនបើព័ត៌មានដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយនោះ គឺជាការពិត ហើយមាត្រា ២០ ធានាថា
គ្មាននរណាម្នាក់នឹងត្រូវបានចាប់ខ្លួន ឬស្ថិតក្រោមការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការអនុវត្តសេរីភាពនៃ
ការបញ្ចេញមតិឡើយ។

២៩. ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន ក៏ផ្តល់ការណែនាំលើគោលបំណងធ្វើតាមដែនកំណត់នៃសេរីភាពសារព័ត៌មាន។
បទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ដែលមានចែងក្នុងជំពូក ២ " ការទទួលខុសត្រូវនៃអ្នកសារព័ត៌មាន" រួមមាន ការញុះញង់ក្នុង
មាត្រា១១ ការបោះពុម្ពផ្សាយព័ត៌មានដែល "អាចប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ និងស្ថិរភាពនយោបាយ" នៅក្នុង
មាត្រា១២ និងការបោះពុម្ពផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត "ការជេរប្រមាថមើលងាយដល់ស្ថាប័នជាតិ" នៅក្នុងមាត្រា
១៣។ គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ការដាក់ទោសដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មានចំពោះការផ្ទុយនឹងមាត្រា
ទាំងនេះរួមទាំងការកំណត់លើការផាកពិន័យ។

៣០. ប៉ុន្តែច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន ទោះបីជាគោលបំណង ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅក្នុងមាត្រា ១ ក៏ដោយ ច្បាប់
នេះមិនមែនជាក្របខ័ណ្ឌដែលត្រូវបានប្រើសម្រាប់គ្រប់គ្រងសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ
ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានប្រើប្រាស់យ៉ាងច្រើនលើសលប់ ដើម្បីគ្រប់គ្រងសារព័ត៌មាន និងសកម្មភាពរបស់អ្នក

³⁸ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន ថ្ងៃទី ១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៥។

សារព័ត៌មាន (សូមមើលករណីសិក្សានៅក្នុងផ្នែក ៤.១ ខាងក្រោម)។ ក្រុមព្រហ្មទណ្ឌ ដែលបានចូលជាធរមាន ក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ គឺជាផ្នែកសំខាន់នៃច្បាប់ដែលប្រើដោយតុលាការក្នុងករណីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ ទោះជា ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន ធានាថាគ្មាននរណាម្នាក់ត្រូវរងចោទការប្រកាន់បទព្រហ្មចំពោះការអនុវត្ត សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិក៏ដោយ ក៏បទល្មើសជាច្រើនត្រូវបានរាប់បញ្ចូលក្នុងក្រុមព្រហ្មទណ្ឌដែលផ្តល់ការ ដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ និងការជាប់ពន្ធនាគារចំពោះការអនុវត្តសិទ្ធិមានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។ ទាំងនេះ រួមបញ្ចូលនូវ៖

- បទបរិហារកេរ្តិ៍ ដែលកំណត់និយមន័យថាជា "គ្រប់ការបំផ្លើស ឬការទម្លាក់កំហុសដោយអសុទ្ធ ចិត្តលើអំពើណាមួយ ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស ឬកិត្តិស័ព្ទនៃបុគ្គល ឬនៃស្ថាប័ន" (មាត្រា ៣០៥)
- ការប្រមាថព្រះមហាក្សត្រ (មាត្រា ៤៣៧, ណែនាំឱ្យប្រើកាលពីឆ្នាំ ២០១៨)
- លក្ខខណ្ឌអត្ថិភាពនៃការញុះញង់ (មាត្រា ៤៩៤)
- បទញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ (មាត្រា ៤៩៥)
- បទញុះញង់ឱ្យមានការរើសអើង (មាត្រា ៤៩៦)
- បទប្រមាថ សំដៅលើ "វាចា កាយវិការ សំណេរ គំនូរ ឬវត្ថុដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃ បុគ្គល" (មាត្រា ៥០២)។ កថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រានេះហាមឃាត់ "ការប្រមាថចំពោះអ្នករាជ ការសាធារណៈ ឬពលរដ្ឋទទួលអាណត្តិសាធារណៈដោយការបោះឆ្នោត"
- បទធ្វើឱ្យបាត់ជំនឿលើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ (មាត្រា ៥២៣)

៣១. កាលពីខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១ ច្បាប់ស្តីពីវិធានការទប់ស្កាត់ការឆ្លងរាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ និងជំងឺឆ្លងកាច សាហាវ និងប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរដទៃទៀត (ច្បាប់ស្តីពីជំងឺកូវីដ-១៩) ត្រូវបានអនុម័ត។ ច្បាប់ស្តីពីជំងឺ កូវីដ-១៩ ផ្តល់អំណាចដល់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការរឹតត្បិត ឬហាមឃាត់ការធ្វើដំណើរ ការប្រជុំ និងការជួបជុំគ្នា ដើម្បី ហាមឃាត់ ឬដាក់កម្រិតលើប្រតិបត្តិការអាជីវកម្ម ឬសកម្មភាពវិជ្ជាជីវៈមួយចំនួន ព្រមទាំងផ្តល់អំណាចដល់ អាជ្ញាធរក្នុងការបិទ ឬដាក់កម្រិតលើតំបន់មួយចំនួន ឬទីកន្លែងមួយចំនួន ដើម្បីទប់ស្កាត់ការឆ្លងរាលដាលនៃ ជំងឺកូវីដ-១៩។ ច្បាប់នេះក៏មានបញ្ញត្តិខ្លះដែលដាក់ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរ និងមិនសមាមាត្រចំពោះបុគ្គលដែលមិន គោរពតាមវិធានការសុខាភិបាល រដ្ឋបាល និងវិធានការផ្សេងទៀត ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់។ បទប្បញ្ញត្តិទាំង នេះរួមបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិរដ្ឋបាល និងព្រហ្មទណ្ឌ ដូចជាការព្យួរ ឬការដកអាជ្ញាប័ណ្ណ និងការបិទអាជីវកម្ម ពិន័យ អន្តរការ ការពិន័យជាប្រាក់ និងការជាប់ពន្ធនាគារពី ៦ ខែដល់ ២០ ឆ្នាំ។ មាត្រា ៤ នៃច្បាប់នេះ ផ្តល់អំណាច ដល់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការហាមឃាត់ ឬរឹតត្បិតការជួបជុំគ្នា ឬការធ្វើបាតុកម្មណាមួយដែលអាចបណ្តាលឱ្យមានការ ឆ្លងរាលដាលជំងឺកូវីដ-១៩។ ច្បាប់នេះក៏អនុញ្ញាតឱ្យមានការរឹតបន្តឹង ឬការហាមឃាត់លើការផ្លាស់ទីមនុស្សពី កន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ឬសម្រាប់ការរារាំងការចូលទៅកាន់កន្លែងណាមួយនៅលើដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃ ជំងឺកូវីដ-១៩។³⁹ អនុក្រឹត្យ និងវិធានការរដ្ឋបាលជាច្រើនដែលបញ្ជាក់ពីបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ត្រូវបានណែនាំ

³⁹ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, "ព្រះរាជក្រម៖ ច្បាប់ស្តីពីវិធានការទប់ស្កាត់ការឆ្លងរាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ និងជំងឺឆ្លងកាចសាហាវ និងប្រកប ដោយគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរដទៃទៀត", *សសរកម/០៣២១/០០៤*, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១,

ឱ្យប្រើបន្ទាប់ពីការអនុម័តលើច្បាប់នេះ។ ដូចបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងផ្នែក ៤.១ ចាប់តាំងពីការអនុម័តមក ច្បាប់នេះក៏ត្រូវបានប្រើដើម្បីរឹតបន្តឹងលើសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិផងដែរ។

៣២. ទោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាមិនធានាច្បាស់លាស់លើសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានដ៏ដោយ ប៉ុន្តែរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានធានាលើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ ស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិ រួមមាន សិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន⁴⁰។ សិទ្ធិក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងអស់ក្នុងការ “ចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងជីវិតនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌របស់ប្រទេសជាតិ” ក៏បង្កប់ន័យសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានដែរ⁴¹ ដោយសារសិទ្ធិបែបនេះនឹងគ្មានន័យទេ ប្រសិនបើពលរដ្ឋមិនអាចទទួលបានព័ត៌មានចាំបាច់ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេចូលរួមក្នុងជីវិតនយោបាយរបស់ប្រទេស។ ក្រៅពីការធានាផ្នែករដ្ឋធម្មនុញ្ញទាំងនេះ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសម្តងហើយម្តងទៀតនូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ខ្លួនចំពោះសិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពព័ត៌មាន។ ឧទាហរណ៍ កាលពីឆ្នាំ ២០០៣ ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ បានបញ្ជាក់ថា⁴² “ ការទទួលបានព័ត៌មានដោយសេរី គឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់សម្រាប់ដំណើរការលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី” ។⁴³

៣៣. ច្បាប់ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានពុំទាន់មានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅឡើយ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ននេះ។ ប៉ុន្តែមានកិច្ចបញ្ញត្តិមួយចំនួននៃច្បាប់ដែលមានស្រាប់មួយចំនួន បានបង្ហាញអំពីធាតុផ្សំខ្លះៗនៃសិទ្ធិនេះ ។ ឧទាហរណ៍ច្បាប់ស្តីពីបណ្ណសារ ឆ្នាំ ២០០៥ ធ្វើនិយ័តកម្មលើការថែទាំព័ត៌មាន នៅក្នុងបណ្ណសាររដ្ឋានរដ្ឋ និងផ្តល់សិទ្ធិចូលប្រើជាសាធារណៈ ដែលមិនប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សិទ្ធិនេះអនុវត្តចំពោះ “ ឯកសារដែលត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ” ហើយដូច្នេះ វិសាលភាពនៅមានកំណត់។ ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន ដោយមានការធានាថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាច “ចូលមើលព័ត៌មាននៅក្នុងកំណត់ត្រារបស់រដ្ឋាភិបាល” និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធ គឺជារឿងដ៏ជិតបំផុត ដែលប្រទេសកម្ពុជាមាន ទៅនឹងច្បាប់ដែលធានាពីសិទ្ធិចូលប្រើព័ត៌មាន ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ នៅក្នុងផ្នែក ៤.១ ច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានអាជ្ញាធរ និងអ្នកអនុវត្តច្បាប់មើលរំលងជាច្រើន និងមិនបានអនុវត្តហើយតាមរយៈច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន បទពិសោធន៍របស់អ្នកសារព័ត៌មានក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ត្រូវបានមើលឃើញថា អនុវត្តមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា និងភាគច្រើនមិនមានភាពជោគជ័យ នៅពេលដែលមានភាពជាប់ទាក់ទងនឹង ចំនុចរសើបផ្នែកនយោបាយ។

៣៤. ជំពូកទី III នៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន សរសេរថា “ការប្រកួតប្រជែង” ប៉ុន្តែត្រូវបានកំណត់ដោយបទប្បញ្ញត្តិចំនួនពីរ ដែលមាត្រា ១៧ ចែងថា គ្មាននរណាម្នាក់ “អាចធ្វើជាម្ចាស់ ឬជាអ្នកកាន់កាប់សារព័ត៌មានជា

<https://pressocm.gov.kh/en/archives/70015>; OHCHR, “អ្នកជំនាញអង្គការសហប្រជាជាតិជំរុញឱ្យកម្ពុជាពិនិត្យឡើងវិញលើវិធីសាស្ត្រទប់ស្កាត់ជំងឺកូវីដ-១៩”, JOL KHM 4/21, ថ្ងៃទី ៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១,

<https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26985&LangID=E>។

⁴⁰ ស្ថាប័នមួយដែលបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល? របាយការណ៍នោះទៅក្រសួងយុត្តិធម៌? សូមពន្យល់

⁴¹ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មាត្រា ៣៥ ។

⁴² ស្ថាប័នមួយដែលបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល? របាយការណ៍នោះទៅក្រសួងយុត្តិធម៌? សូមពន្យល់

⁴³ ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌, ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣, “កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌”, ទំព័រ ១០។

កាលខ្មែរលើសពីពីរ (២) ឡើយ នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា” ខណៈដែលមាត្រា ១៨ ចែងថា ចំនួនសរុប ទាំងអស់នៃសារព័ត៌មានជាភាសាខ្មែរគ្រប់គ្រងដោយជនបរទេស មិនត្រូវលើសពី ២០% នៃសារព័ត៌មានដែល កំពុងប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេស។ បទប្បញ្ញត្តិចុងក្រោយនេះ ដោយសារពេលនោះមានអាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្ន របស់អង្គការសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា (UNTAC) ក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ នៅពេលដែលច្បាប់ស្តីពីរបបសារ ព័ត៌មានត្រូវបានព្រាង ហើយវិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងប្រទេសនេះស្ថិតក្នុងស្ថានភាពថ្មីនៅឡើយ។ ក្នុងអំឡុង ពេលនេះ អ្នកសារព័ត៌មានបរទេសមួយភាគធំកំពុងប្រតិបត្តិការ និងចេញផ្សាយនៅក្នុងប្រទេស ហើយកាសែត ដូចជា ខេមបូឌាដេលី និង កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយជនបរទេស។ ច្បាប់ស្តីពីរបបសារ ព័ត៌មាន មិនទាន់មានឥទ្ធិពលលើម្ចាស់ ឬអ្នកកាន់កាប់ទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀត ដូចជាទូរទស្សន៍ និង គេហទំព័រព័ត៌មាន។

៣៥. អត្ថបទនៃ ‘ប្រកាស’ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងការផ្សព្វផ្សាយតាមគេហទំព័រ និងបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ដែល ដំណើរការតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៨ ប្រកាសលេខ ១៧០ ហាក់ដូចជាផ្តល់ មូលដ្ឋានផ្លូវការ សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យព័ត៌មានដែលបានចែករំលែកនៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម និងតាមរយៈ កម្មវិធីផ្ញើសារ^{៤៤}។ ទោះបីជាប្រកាសមិនបានសំដៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្ទាល់ តែបទប្បញ្ញត្តិនេះអាចនឹងត្រូវបាន ប្រើប្រាស់ដើម្បីត្រួតពិនិត្យការផ្សព្វផ្សាយសារព័ត៌មាន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដទៃទៀត។ គោលបំណងនៃ ប្រកាសគឺ “ប្រឆាំង ទប់ស្កាត់រាល់ការផ្សព្វផ្សាយ ឬការចែកចាយខ្លឹមសារព័ត៌មាន ឬ សារជាអក្សរ សំឡេង រូប ភាព វីដេអូ និង/ឬ ទម្រង់ផ្សេងទៀតដែលមានចេតនាបង្កជាភាពចលាចល បណ្តាលឱ្យអន្តរាយដល់ វិស័យ ការពារជាតិ សន្តិសុខជាតិ ទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសដទៃ សេដ្ឋកិច្ចជាតិ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការ រើសអើង និងវប្បធម៌ និងប្រពៃណីជាតិ”។ ក្នុងចំណោមប្រកាសរបស់ផ្សេងទៀត ប្រកាសលេខ ១៧០ ផ្តល់ អំណាចយ៉ាងទូលំទូលាយដល់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងព័ត៌មាន និងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ដើម្បីអនុវត្ត ការឃ្លាំមើលសកម្មភាពអនឡាញ និងរារាំង ឬបិទគេហទំព័រ និង/ឬទំព័រប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមដែលត្រូវបាន ចាត់ទុកថាជាខ្លឹមសារ “ការញុះញង់ ការបំបែកសាមគ្គីភាព ការរើសអើង បង្កើតភាពចលាចលដោយចេតនា ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ និងផលប្រយោជន៍សាធារណៈ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម”^{៤៥}។ ប្រកាសនេះ មិនបានផ្តល់និយមន័យសម្រាប់ពាក្យដែលបានប្រើក្នុងអត្ថបទរបស់ខ្លួនទេ ដោយទុកឱ្យមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំ ទូលាយដល់អ្នកដែលអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិនេះ ដែលមន្ត្រីក្នុងរដ្ឋាភិបាល មន្ត្រីប៉ូលីស និងតុលាការ។

៣៦. ការព្រួយបារម្ភស្រដៀងគ្នាមួយដែរ បន្ទាប់ពីការចេញ អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិតជាតិឆ្នាំ ២០២១ ដែលអាចនឹងមានឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានដល់សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិជាទូទៅ និងជាពិសេស សេរីភាព សារព័ត៌មាន។ អនុក្រឹត្យបង្កើត “ច្រកចេញចូល” ដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋាភិបាលតែមួយគត់ លើចរាចរណ៍អ៊ីនធឺណិត ទាំងអស់ក្នុងប្រទេស។ គោលបំណងនៃអនុក្រឹត្យនេះ គឺដើម្បី “ពង្រឹងប្រសិទ្ធភាព និងសត្វសិទ្ធិភាពនៃការកៀងគរ

^{៤៤} រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសកម្ពុជា “ប្រកាសអន្តរក្រសួង ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងការផ្សព្វផ្សាយតាមគេហទំព័រ និងបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ដែល ដំណើរការតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា” ប្រកាសលេខ ១៧០ ប្រក. អន្តរក្រ ២៨ ឧសភា ឆ្នាំ២០១៨។
^{៤៥} រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសកម្ពុជា “ប្រកាសអន្តរក្រសួង ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងការផ្សព្វផ្សាយតាមគេហទំព័រ និងបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ដែល ដំណើរការតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា” ប្រកាសលេខ ១៧០ ប្រក. អន្តរក្រ ២៨ ឧសភា ឆ្នាំ២០១៨។

ចំណូលជាតិ ការការពារសន្តិសុខជាតិ និងការថែរក្សារបៀបរៀបរបរសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម វប្បធម៌ និងប្រពៃណីជាតិ⁴⁶។ ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស បានសម្តែងការព្រួយបារម្ភលើមាត្រា ៦ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យ មានការកាត់ផ្តាច់ចោលរាល់ការតភ្ជាប់ទាំងឡាយណាដែល អាចប៉ះពាល់ដល់ចំណូលជាតិ សុវត្ថិភាព រៀបរយសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម សីលធម៌ វប្បធម៌ និងប្រពៃណី ប្រពៃណី និង ទំនៀមទម្លាប់។ មាត្រាទី ១៤ ដែលណែនាំប្រតិបត្តិការនៃច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិត ឱ្យកត់ត្រាអាសយដ្ឋានអាយភី (IP) និងផ្តល់ព័ត៌មានដល់ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ "ក្នុងរណីចាំបាច់" និងមាត្រាទី ១៦ បានចែងពីការព្យួរអាជ្ញាប័ណ្ណ អ្នកផ្តល់សេវាអ៊ីនធឺណិត (ISP) ដែលមិនគោរពតាមបទប្បញ្ញត្តិដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ។ អនុក្រឹត្យនេះនឹងត្រូវចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២ ប៉ុន្តែការអនុវត្តត្រូវបានពន្យារពេល ដោយមិនបានបញ្ជាក់កាលបរិច្ឆេទជាក់លាក់នៅពេលក្រោយ ដោយសារជំងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩។

៤. ស្ថានភាពនៃសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មុនពេលការបោះឆ្នោតនៅឆ្នាំ ២០២២ និងឆ្នាំ ២០២៣

៣៧. ដើម្បីកំណត់អំពីស្ថានភាពនៃសារព័ត៌មាន និងបរិយាកាសដែលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកំពុងប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា របាយការណ៍នេះយោងលើស្តង់ដារអន្តរជាតិស្តី អំពីសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន (សូមមើលផ្នែក ៣.៣ ខាងលើ) ដែលពិនិត្យមើលស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេស លើវិស័យជាក់លាក់ប្រាំ ដូចខាងក្រោម៖

- សេរីភាពពីការជ្រៀតជ្រែក
- សេរីភាពពីការត្រួតពិនិត្យ
- សេរីភាពនៃលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មាន
- ពហុភាពនៃសំឡេងនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ
- បញ្ហាប្រឈមដែលអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីជួបប្រទះ។

៤.១. សេរីភាពពីការជ្រៀតជ្រែក

៣៨. អ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានដែលធ្វើការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ រងការការជ្រៀតជ្រែកក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗ។ ខាងក្រោយជាករណីមួយចំនួនដែលឆ្លុះបញ្ចាំង ពីការជ្រៀតជ្រែក៖

- **ករណី យួន ឈីវ៖** សារព័ត៌មានកម្ពុជា និងអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយ កោះកុងព័ត៌មានទាន់ហេតុការណ៍តាមប្រព័ន្ធអនឡាញ ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅថ្ងៃទី២៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ បន្ទាប់ពីរាយការណ៍អំពីជម្លោះដីធ្លីនៅតំបន់ឧទ្យានជាតិបុទុមសាគរ ខេត្តកោះកុង។ ជម្លោះដីធ្លីនេះត្រូវបានសង្ស័យថាមានពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ហើយកាលពីថ្ងៃទី៣០ ខែកញ្ញា លោកត្រូវបានសាលាដំបូងខេត្ត

⁴⁶ រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសកម្ពុជា "អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិតជាតិ" លេខ ២៣អនក្រ. បក ថ្ងៃទី១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២១

កោះកុង ផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល១ឆ្នាំ ពីបទ «ញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋជាអាទិ៍ ឬ បង្កចលាចលក្នុងសង្គម» តាមមាត្រា៤៩៤ និង៤៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដោយសាលា ដំបូងខេត្តកោះកុង។ នៅថ្ងៃទី 30 ខែឧសភា ឆ្នាំ 2022 គាត់ត្រូវបានដោះលែងវិញ បន្ទាប់ពីជាប់ ពន្ធនាគាររយៈពេល ៨ ខែ។⁴⁷

- **ករណី កៅ ពិសិដ្ឋ៖** អ្នកសារព័ត៌មានកម្ពុជា កម្ពុជាប្រចាំខេត្តសៀមរាបទាន់ហេតុការណ៍ ត្រូវបាន ចាប់ខ្លួននៅថ្ងៃទី១៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២១ នៅខេត្តបាត់ដំបង។ លោកត្រូវបានចាប់ខ្លួន បន្ទាប់ពី គាត់បានបង្ហោះសារនៅលើបណ្ដាញសង្គមចំនួនបី រិះគន់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងប្រសិទ្ធភាពនៃវ៉ាក់ សាំង កូរីដ-១៩ ដែលផលិតដោយប្រទេសចិន។ សារមួយរបស់លោកក៏បានអំពាវនាវឱ្យសហគមន៍ អន្តរជាតិកាត់ជំនួយមកកម្ពុជា។ នៅខែមករា ឆ្នាំ ២០២២ លោកត្រូវបានកាត់ទោសឱ្យជាប់ ពន្ធនាគាររយៈពេល ២ ឆ្នាំពីបទ "ញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋជាអាទិ៍" តាមមាត្រា 494 និង 495 នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និង "ការរារាំងដល់ការអនុវត្តវិធានការណ៍កូរីដ-១៩" តាមមាត្រា ១១ នៃ ច្បាប់ស្តីពីជំងឺកូរីដ-១៩ ដោយសាលាដំបូងខេត្តបាត់ដំបង។ ករណីរបស់លោកបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ខេត្តបាត់ដំបង នឹងបើកសវនាការលើបណ្ដឹងសាទុក្ខ នៅថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២។

៣៩. ករណីដែលបានពណ៌នាខាងលើ ក្នុងអត្ថបទទី ៣៧ និង អត្ថបទ ៤០ និង ៤១ខាងក្រោមសុទ្ធតែពាក់ព័ន្ធ នឹងសកម្មភាពរបស់អ្នកសារព័ត៌មានដែលត្រូវបានការពារដោយសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។ ករណី ប្រឆាំងនឹងពួកគេបង្ហាញពីការរំលោភលើសិទ្ធិនេះ និងផ្ទុយពីការធានាក្នុងមាត្រា ២០ នៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារ ព័ត៌មាន ដែលថា គ្មាននរណាម្នាក់នឹងត្រូវចាប់ខ្លួន ឬទទួលរងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋសម្រាប់ការអនុវត្ត សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិឡើយ។ អ្នកសារព័ត៌មានប្រឈមនឹងការគំរាមកំហែងជាប្រចាំដោយការវាយប្រហារ ចំពោះការអនុវត្តការងារជាប្រចាំរបស់ពួកគេ ដែលត្រូវបានការពារដោយសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ហើយ ដែលស្ថិតនៅក្នុងមុខងាររបស់អ្នកសារព័ត៌មាន ដែលជាសសរស្តម្ភទីបួននៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។

៤០. នៅក្នុងការស្ទង់មតិលើអ្នកសារព័ត៌មានចំនួន ៣៥ នាក់ ដែលធ្វើឡើងដោយ OHCHR កម្ពុជា កាលពីឆ្នាំ ២០២២ អ្នកចូលរួមឆ្លើយសំណួរទាំងអស់បាននិយាយថា ពួកគេបានប្រឈមមុខនឹងការវាយប្រហារ ឬការ ជ្រៀតជ្រែកមួយចំនួនក្នុងពេលបំពេញការងាររបស់ពួកគេ - ស្ទើរតែពាក់កណ្តាល (៤៩% ដែលមានបុរស ១២ នាក់ និងស្ត្រី ៦ នាក់) មានបទពិសោធន៍ជួបប្រទះ ករណី វាយប្រហារមួយ ឬជ្រៀតជ្រែកម្តង ក្នុងអាជីពរបស់ ពួកគេ ហើយអ្នកផ្សេងទៀត (បុរស ១២ នាក់និងស្ត្រី ៥ នាក់) ជួបប្រទះនឹងការវាយប្រហារច្រើនជាងម្តង ហើយ ១១.៥% (បុរស ៣ នាក់និងស្ត្រី១ នាក់)បាននិយាយថា ពួកគេបានប្រឈមមុខនឹងការវាយប្រហារ ឬ ករណីនៃការជ្រៀតជ្រែក ច្រើនជាងប្រាំដង។ ទម្រង់នៃការជ្រៀតជ្រែកទូទៅបំផុត គឺការឃ្នាំតាមមើល ដោយ ៨០% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរ(បុរស ២១ នាក់និងស្ត្រី ៧ នាក់) បញ្ជាក់ថា ពួកគេបានទទួលការឃ្នាំតាមមើលក្នុង

⁴⁷ ក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរចំពោះរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា លោក យន់ ឈីវ បានផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន មិនពិត ក្នុងចេតនាបង្កប់ចក្ខុវិស័យរដ្ឋបាលខេត្តកោះកុង ហើយក៏មានចេតនាញុះញង់ និងបង្កចលាចលក្នុងសង្គមទាក់ទងនឹងការអនុវត្ត វិធានការរដ្ឋបាលរបស់អាជ្ញាធរផងដែរ។

អំឡុងពេលយកព័ត៌មាន។ ចំណែក១១.៥%(បុរស ៣ នាក់ និងស្ត្រី ១ នាក់) នៃអ្នកដែលបានស្ទង់មតិ គឺធ្លាប់ត្រូវបានជាប់ឃុំខ្លួន ដែលមានករណីស្រដៀងនឹងអ្វីដែលបានរៀបរាប់ខាងក្រោម។

៤១. ចាប់តាំងពីខែមករា ឆ្នាំ ២០១៧ OHCHR កម្ពុជាបានចងក្រងសំណុំរឿងពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកសារព័ត៌មានចំនួន ២៣ នាក់ ដែលប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ដោយសារការងាររបស់ពួកគេ។ នេះរួមបញ្ចូល៖

- **ករណី អូន ភាព និង សំបូរ ភីប៊ី** ៖ អ្នកសារព័ត៌មានកម្ពុជា អូន ភាព និងសហការីរបស់លោក ជនជាតិកាណាដា ឈ្មោះ សំបូរ ភីប៊ី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋកាល ពីខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៧ មួយខែបន្ទាប់ពីការចេញផ្សាយអត្ថបទរបស់ពួកគេអំពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់ឆ្នាំ ២០១៧ នៅឃុំប៉ាត ខេត្តរតនគិរី។ យោងតាមប្រភព និងឯកសារដែលអាចទុកចិត្តបាន ដែលរៀបចំឡើងដោយ OHCHR អតីតអ្នកសារព័ត៌មានរបស់ ឌីខេមបូឌា ដេលី ទាំងពីររូបបានមិនយល់ព្រមធ្វើការបង្គាប់ពីមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ដែលហាមប្រាមមិនឱ្យសម្ភាសប្រជាពលរដ្ឋនៅខេត្តរតនគិរី ហើយត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាបន្តបន្ទាប់ថាបានញុះញង់អ្នកបោះឆ្នោតឱ្យគាំទ្រគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ (CNRP) ដែលជាបក្សប្រឆាំង។ អត្ថបទរបស់ពួកគេវិភាគពីកត្តាដែលធ្វើឱ្យឃុំប៉ាត ក្លាយជាឃុំតែមួយគត់នៅក្នុងខេត្តរតនគិរី ដែលគណបក្សប្រជាជន មិនឈ្នះនៅក្នុងការបោះឆ្នោតឃុំ កាលពីឆ្នាំ ២០១២។ ក្លាមៗ បន្ទាប់ពីការចោទប្រកាន់លើអ្នកសារព័ត៌មានទាំងពីរនាក់នោះ នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧ កាសែត ឌីខេមបូឌា ដេលី ត្រូវបានបង្ខំឱ្យបិទទ្វារ បន្ទាប់ពីមានការទាមទារក្លាមៗពីរដ្ឋាភិបាលឱ្យបង់ប្រាក់ ៦.៣ លានដុល្លារអាមេរិក ក្នុងការជាប់ជំពាក់ពន្ធ (សូមមើលផ្នែក ៤.៤ ខាងក្រោម) ។ បទញុះញង់ដែលបានចោទលើអ្នកសារព័ត៌មានត្រូវបានទម្លាក់ កាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២០ បន្ទាប់ពីដើមបណ្តឹងខេត្តរតនគិរីបានដកពាក្យបណ្តឹង។ កាលពីខែមករា ឆ្នាំ២០២២ ការសម្រេចទម្លាក់ការចោទប្រកាន់លើអ្នកសារព័ត៌មាន ត្រូវបានតម្កល់ទុកដោយសាលាឧទ្ធរណ៍ខេត្តត្បូងឃ្មុំ។⁴⁸

- **ករណី ជេមស៍ រីយេតសុន** ៖ លោកជេមស៍ រីយេតសុន អ្នកសារព័ត៌មានជនជាតិអូស្ត្រាលី ដែលបានធ្វើការជាអ្នកសារព័ត៌មាន និងជាអ្នកផលិតឯកសារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាតាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៥ មក និងធ្លាប់រាយការណ៍រិះគន់អាជ្ញាធរកម្ពុជា លោកត្រូវបានចាប់ខ្លួនកាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១៧ ខណៈដែលកំពុងថតសកម្មភាពការយោសនាសយោបាយរបស់គណបក្សប្រឆាំង។ នៅក្នុងរីយេតសុនដែលផលិតដោយរដ្ឋាភិបាលមុនការបោះឆ្នោតសកលកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ លោករីយេតសុនត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា យុបយិតដ៏ធំមួយដែលមានគោលបំណងផ្តួលរំលំរដ្ឋាភិបាល។ កាលពីថ្ងៃទី ៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ លោក រីយេតសុន ត្រូវបានសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ សម្រេចផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំមួយឆ្នាំ ពីបទចារកម្ម តាមមាត្រា៤៤៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។

⁴⁸ ក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរចំពោះរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា ការចោទប្រកាន់លើលោក អូន ភាព និងលោក សំបូរ ភីប៊ី ត្រូវបានទម្លាក់ចោល បន្ទាប់ពីបណ្តឹងប្រឆាំងនឹងពួកគេត្រូវបានដកចេញដោយដើមបណ្តឹងក្នុងសំណុំរឿងនេះ ហើយការតុលាការ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍សម្រេចទម្លាក់សំណុំរឿងនេះ។

នៅថ្ងៃទី ២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨ ពីរបែបបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោតទូទៅ លោក រីយេតសុន ត្រូវបានផ្តល់ការលើកលែងទោសពីព្រះមហាក្សត្រ និងត្រូវបានដោះលែង។

- **ករណីអ៊ុន ឈិន និងយាង សុធារិន៖** កាលពីខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៧ លោក អ៊ុន ឈិន និង យាង សុធារិន ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងចោទប្រកាន់ពីបទផ្តល់ដល់រដ្ឋបរទេសនូវព័ត៌មានបុរេវិនិច្ឆ័យចំពោះវិស័យការពារជាតិកម្ពុជា ក្រោមមាត្រា ៤៤៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ^{៤៩}។ អ្នកទាំង២ធ្លាប់បម្រើការជាអ្នករាយការណ៍ព័ត៌មានរបស់វិទ្យុអាស៊ីសេរី (RFA) នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងបានរាយការណ៍អំពីបញ្ហាដីធ្លី និងសង្គម រួមទាំងការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស^{៥០} ។ ការចាប់ខ្លួននេះបានធ្វើឡើងរយៈពេលពីរខែបន្ទាប់ពីវិទ្យុអាស៊ីសេរី ត្រូវបានបង្ខំឱ្យបិទការិយាល័យរបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បន្ទាប់ពីសម្ពាធ លក្ខខណ្ឌផ្នែករដ្ឋបាល និងតម្រូវការបង់ពន្ធ (សូមមើលខាងក្រោម ផ្នែកទី ៤.៤) ។ កាលពីខែមីនា ឆ្នាំ ២០១៨ អ្នកសារព័ត៌មានទាំងពីរត្រូវបានចោទប្រកាន់ បន្ថែមទៀតពីបទផលិត រឿងអាសអាភាស ក្រោមមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបអំពើជួញដូរមនុស្ស និងអំពើធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទ។ ក្រោយពីឃុំខ្លួនដោយគ្មានការជំនុំជម្រះអស់រយៈពេលជាង ៩ខែ ពួកគេត្រូវបានដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ កាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨។ កាលពីខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៩ សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ បានសម្រេចមិនប្រកាសសាលក្រម ប៉ុន្តែត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងនេះត្រឡប់ទៅចៅក្រមស៊ើបសួរវិញ ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតបន្ត។ កាលពីខែតុលា ឆ្នាំ ២០២០ តុលាការកំពូលបានច្រានចោលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់អ្នកសារព័ត៌មានទាំងពីររូប ដែលបានព្យាយាមបដិសេធដីកាដើម្បីស៊ើបអង្កេតករណីរបស់ពួកគេឡើងវិញ។ មិនមានការវិវឌ្ឍបន្ថែមទៀតក្នុងករណីនេះទេ ហើយសិទ្ធិអ្នកសារព័ត៌មានទាំងពីរក្នុងការទទួលបានសារភាពកាត់ក្តី នឹងអាចត្រូវបានរំលោភបំពាននៅពេលការកាត់ក្តីរបស់ពួកគេត្រូវបានពន្យារពេល។^{៥១}

៤២. ខណៈដែលមាត្រា ៤៩៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌចែងថា បទល្មើសញ្ចុះញង់ "ប្រព្រឹត្តតាមផ្លូវសារព័ត៌មាន ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន" បទប្បញ្ញត្តិនេះត្រូវបានមើលរំលងដោយអាជ្ញាធរតុលាការដែលច្រើនយក បទប្បញ្ញត្តិញ្ចុះញង់ក្នុងករណីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ រួមទាំងក្នុងករណីដូចខាងក្រោម៖

- **ករណី វ៉ាត់ វ៉ៃឌី មុនី៖** កាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៨ លោក វ៉ាត់ វ៉ៃឌី មុនី ដែលបម្រើការឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋរុស្ស៊ី *Russia Today* លើកាតព្វកិច្ចសារស្តីពីការជួញដូរផ្លូវភេទកុមារនៅកម្ពុជា ត្រូវបានចាប់

⁴⁹វិទ្យុអាស៊ីសេរី «តុលាការកំពូលកម្ពុជា ច្រានចោលសំណើរបស់អតីតអ្នកយកព័ត៌មានវិទ្យុអាស៊ីសេរី ក្នុងការទម្លាក់ការចោទប្រកាន់ពីបទចារកម្ម» ថ្ងៃទី ២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០២០។ <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/probe-10272020161213.html>

⁵⁰ ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស "ការយល់ឃើញដែលអនុម័តដោយក្រុមការងារស្តីពីការឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត នៅសម័យប្រជុំទី ៨៤ របស់ខ្លួន ថ្ងៃទី ២៤ ខែមេសា ដល់ថ្ងៃទី ៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៩។ មតិលេខ ៣/២០១៩ ទាក់ទងនឹង អ៊ុន ឈិន និង យាង សុធារិន (កម្ពុជា)", A/HRC/WGAD/2019/3, ថ្ងៃទី ២៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០១៨, ទំព័រ ២។

⁵¹ ក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរចំពោះរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា ការចាប់ខ្លួនលោក អ៊ុន ឈិន និងលោក យាង សុធារិន «មិនមែនជាការរឹតត្បិតសេរីភាពសារព័ត៌មាន ឬធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអ្នកសារព័ត៌មាននោះទេ» ប៉ុន្តែជាលទ្ធផលនៃការចោទប្រកាន់ពីបទផ្តល់ព័ត៌មានដល់រដ្ឋបរទេស និង ជាពិសេស ធ្វើឱ្យខូចដល់វិស័យការពារជាតិនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ខ្លួននៅប្រទេសថៃ ហើយបង្ខំឱ្យត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ ដោយផ្អែកលើសំណើផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាល។ មុន្នី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទញុះញង់ឱ្យមានការរើសអើង ក្រោមមាត្រា ៤៩៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចោទប្រកាន់ថា ការរាយការណ៍អំពីការជួញដូរផ្លូវភេទនៅកម្ពុជារបស់ គាត់បានធ្វើឱ្យខូចកេរ្តិ៍ ឈ្មោះប្រទេសកម្ពុជា និងធ្វើឱ្យប្រជាជនមើលងាយ ឬរើសអើងមកលើប្រទេសកម្ពុជា។ កាលពីខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញបានកាត់ទោសលោក មុន្នីឱ្យជាប់ពន្ធនាគារពីរឆ្នាំ។ ក្រោយពីបានបញ្ចប់ការកាត់ទោសនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២០ មុន្នីត្រូវបានដោះលែងហើយបានរៀនសូត្រ ខ្លួនចេញពីប្រទេសកម្ពុជា។⁵²

- **ករណី រស់ សុយិត៖** កាលពីថ្ងៃទី ២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០២០ រស់ សុយិត ស្ថាបនិកកាសែតឯករាជ្យ *ជាតិខ្មែរ* ត្រូវបានចាប់ខ្លួនពីបទបង្កោះសារជាច្រើនលើទំព័រហ្វេសប៊ុកផ្ទាល់ខ្លួន ដែលរិះគន់អាជ្ញាធរ កម្ពុជា រួមទាំងនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ អ្នកសារព័ត៌មានរូបនេះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទញុះញង់បង្កឱ្យ មានការបាត់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ក្រោមមាត្រា ៤៩៤ និង ៤៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។⁵³ កាលពីថ្ងៃ ទី ១១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២០ សុខេត ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររយៈពេល ១៨ ខែ និង ពិន័យជាប្រាក់ចំនួន ២ លានរៀល។ លោកត្រូវបានដោះលែងនៅចុងខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ ក្រោយពី បញ្ចប់ការអនុវត្តជាប់ពន្ធនាគារ។⁵⁴

៤៣. ច្បាប់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌគឺ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយគុណការក្នុងករណីពាក់ព័ន្ធនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ហើយចាប់តាំងពីមានច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងការឆ្លងរាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩មក មាន និន្នាការថ្មីមួយបានលេចចេញឡើងជាមួយនឹងបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ ដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់រឹតត្បិត លំហក្នុង ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលកំពុងដំណើរការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សមានព្រួយបារម្ភ ចំពោះការប្រើប្រាស់ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស ក៏ដូច ជាការយាយី និងការបំភិតបំភ័យយ៉ាងទូលំទូលាយលើ សកម្មជនប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត រួមទាំងអំឡុងពេលនៃការ បោះឆ្នោតឆ្នាំ២០១៨ និងនៅពេលពួកគេ រិះគន់ការដោះស្រាយរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការរាតត្បាតនៃជំងឺកូវីដ- ១៩។ គណៈកម្មាធិការបានកត់សម្គាល់ដោយមានការព្រួយបារម្ភថា បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមួយចំនួនដែលមាននៅ

⁵² ក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរចំពោះរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា លោក រ៉ាត់ រ័ត្ន មុន្នី"បានផលិត និង ផ្សព្វផ្សាយវីដេអូឯកសារមិនពិតមួយ ដែលមានចំណងជើងថា 'ជីវិត៖ ម្តាយខ្ញុំលក់ខ្ញុំ' ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ វប្ប ធម៌ ប្រពៃណី និងការចោទប្រកាន់មិនសមហេតុផលថាកម្ពុជាជាប្រទេសមួយដែលមានម្តាយលក់ព្រហ្មចារីរបស់កូនៗ"។

⁵³ មហាសន្និបាត / ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស "មតិដែលត្រូវបានអនុម័តដោយក្រុមការងារស្តីពីការឃុំខ្លួនដោយបំពាន នៅសម័យប្រជុំលើក ទី ៩២ នៅថ្ងៃទី ១៥ ដល់ថ្ងៃទី ១៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២១។ មតិលេខ ៧៥/២០២១ ទាក់ទងនឹងករណី រស់ សុយិត (កម្ពុជា) " , *A/HRC/WGAD/2021/75*, ថ្ងៃទី ២៧ ខែមករា ឆ្នាំ ២០២២, ទំព័រ ២។

⁵⁴ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចំពោះរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា រស់ សុយិត "មានចេតនាអាក្រក់ក្នុងការ ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត ញុះញង់ និងប្រមាថ ដើម្បីបង្កើតកំហឹងសាធារណៈដើម្បីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន" ហើយ "បានឆ្លងកាត់ព្រំ ដែននៃសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ"។

ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងក្នុងច្បាប់ស្តីពីទូរគមនាគមន៍ រួមមានបទបរិហារកេរ្តិ៍ ញុះញង់ និងប្រមាថព្រះមហាក្សត្រ ជា រឿយៗត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីរឹតត្បិតសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ ដែលមិនសមាមាត្រ និងហួសហេតុពេក។⁵⁵

៤៤. ចាប់តាំងពីច្បាប់ជំងឺកូវីដ-១៩ ចូលជាធរមានមក ច្បាប់នេះត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងករណីដែលមានការ ទាក់ទងជាមួយអ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ ក្នុងករណីមួយ អ្នកយកព័ត៌មានរបស់ *ព័ត៌មានទាន់ ហេតុការណ៍* ក្នុងស្រុកនៃខេត្តសៀមរាប ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅខេត្តបាត់ដំបង កាលពីថ្ងៃទី ១៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២១ ហើយត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្រោមច្បាប់កូវីដ-១៩ ពីបទរារាំងការអនុវត្តវិធានការបង្ការជំងឺកូវីដ-១៩ (សូមពិនិត្យ កថាខណ្ឌ ៣៨)។ ច្បាប់ស្តីពីជំងឺកូវីដ-១៩ ក៏ត្រូវបានអាជ្ញាធរប្រើប្រាស់ជាវិធានការ ដើម្បីលុប បំបាត់កូដិកម្មរបស់បុគ្គលិកនៅកាស៊ីណូណាហ្គារីលីង ហើយយ៉ាងហោចណាស់សមាជិកសហជីព និងសកម្ម ជន ៣៥ នាក់ ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនចាប់តាំងពីកូដិកម្ម ដែលចាប់ផ្តើមនៅខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ ត្រូវបានចោទ ប្រកាន់ពីបទរារាំងការអនុវត្តវិធានការបង្ការ នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីជំងឺកូវីដ-១៩។ ស្ត្រីជាកូដិកម្មបួននាក់ផ្សេងទៀតក៏ ត្រូវបានតុលាការចោទប្រកាន់ដូចគ្នាដែរ ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានចាប់ខ្លួនទេ។ ការអនុវត្តវិធានការបង្ការជំងឺកូវីត ១៩ក៏ ជាហេតុផលការចាប់ខ្លួននិងឃុំឃាំងកូដិកម្ម ដែលភាគច្រើនជាស្ត្រី។ គិតត្រឹមខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២២ OHCHR បានចងក្រងជាឯកសារទុកមានកូដិកម្មចំនួន ៤,៣២៣ នាក់ដែលត្រូវបានឃុំខ្លួនដែលភាគច្រើនជាស្ត្រី។

៤.២. សេរីភាពនៃការត្រួតពិនិត្យ

៤៥. ទម្រង់ផ្សេងៗគ្នានៃការរឹតត្បិតលើសារព័ត៌មានមួយចំនួន ត្រូវបានចងក្រងជាឯកសារ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ។ ទម្រង់ទូទៅមួយ និងងាយមើលឃើញបំផុត គឺការប្រាប់អ្នកសារ ព័ត៌មាន ឬប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនូវអ្វីដែលពួកគេអាច និងមិនអាចផ្សព្វផ្សាយបាន។ ទិន្នន័យបានពី ការស្ទង់មតិ ដោយ OHCHR កាលពីឆ្នាំ ២០២២ រកឃើញថា ៦០% (បុរស ១៥ នាក់ និងស្ត្រី ៦ នាក់) បាននិយាយថា ពួកគេបានប្រឈមមុខនឹងការគំរាមកំហែងដោយពាក្យសំដីទាក់ទងនឹងការងាររបស់ពួកគេ។ នេះរាប់បញ្ចូល ទាំងករណីដែលអ្នកសារព័ត៌មានទាក់ទងទៅមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដើម្បីការដកស្រង់ពាក្យសម្តី ឬការឆ្លើយតបលើ បញ្ហាជាក់លាក់ណាមួយ ហើយពេលខ្លះអ្នកសារព័ត៌មាន ត្រូវទទួលបានការព្រមាន ឬការគំរាមកំហែងពីមន្ត្រី ដែលក្នុងករណីខ្លះ បានប្រើភាសាមិនសមរម្យ និង/ឬប្រមាថ។ ឧទាហរណ៍ជាក់លាក់មួយ ដែល អ្នកសារព័ត៌មាន បានចែករំលែក ដល់ OHCHR កម្ពុជា កាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ អំពីការគំរាមកំហែងដោយពាក្យសំដីរបស់មន្ត្រី ជាន់ខ្ពស់រដ្ឋាភិបាលមកលើខ្លួន ដោយគម្រាមថា "កុំផ្សាយព័ត៌មានណាមួយដែលរិះគន់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា"។ អ្នក សារព័ត៌មានម្នាក់ទៀតបានប្រាប់ OHCHR កម្ពុជា កាលពីខែមករា ឆ្នាំ ២០២២ ថា គាត់បានទទួលសារពីមន្ត្រី ម្នាក់តាមរយៈកម្មវិធីផ្ញើសារ "ប្រយ័ត្នជាមួយនឹងការចេញព័ត៌មាន" បន្ទាប់ពីគាត់បានទៅមើលទីតាំងដម្កោះដីធ្លី ក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញមួយកន្លែង។

៤៦. ទោះបីជាប្រកាសលេខ ១៧០ និងអនុក្រឹត្យស្តីពីប្រកាសអ៊ីនធឺណិតជាតិមិនបានផ្តោតសំខាន់ទៅលើ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក៏ដោយ ក៏ ឯកសារច្បាប់ ទាំងនេះអាចបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន ទៅលើសេរីភាពនៃ

⁵⁵ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ខែមីនា ឆ្នាំ២០២២(CCPR/C/KHM/CO/3).

ការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន ។ ឯកសារច្បាប់ ទាំងពីរផ្តល់អំណាចយ៉ាងទូលំទូលាយដល់រដ្ឋាភិបាលដើម្បីត្រួតពិនិត្យការបញ្ចេញមតិតាមរបៀបដែលហាក់ដូចជាល្អប្រសើរដែលត្រូវបានអនុញ្ញាត ដោយមាត្រា ១៩ (៣) នៃ ICCPR ដែល ផ្តល់បរិយាកាសដែល ស្ថាប័នរដ្ឋអាចប្រើ សិទ្ធិអំណាចក្នុងការត្រួតពិនិត្យការបញ្ចេញមតិ និងការចេញផ្សាយដែលត្រូវបានមើលឃើញថា អាចបង្កបញ្ហា ឬការរារាំងណាមួយ។ ។

៤៧. ក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោតជាតិ កាលពីឆ្នាំ ២០១៨ ក្រសួងព័ត៌មានបានបញ្ជាឱ្យក្រុមហ៊ុនផ្តល់សេវាអ៊ីនធឺណិត បិទគេហទំព័ររបស់បណ្តាញសារព័ត៌មានឯករាជ្យ ឬគេហទំព័រព័ត៌មានចំនួន ១៥ រួមទាំងគេហទំព័ររបស់គណៈកម្មាធិការជាតិ (CNRP) និងសារព័ត៌មានធំ ៗ ដូចជា វីអូអេ (VOA-Voice of America) សំឡេងប្រជាធិបតេយ្យ វីអូឌី (VOD) និង វិទ្យុអាស៊ីសេរី ដោយបញ្ជាក់ថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនោះបាន “ដកស្រង់ប្រភពដែលខានដល់ការបោះឆ្នោត និងនៅបរទេស” ដោយរំលោភលើច្បាប់បោះឆ្នោតរបស់ប្រទេស។⁵⁶ បទបញ្ជានេះជាការរំលោភយ៉ាងច្បាស់លើមាត្រា ១៩ នៃ ICCPR ក៏ដូចជាច្បាប់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ ដែលមិនផ្តល់មូលដ្ឋានសម្រាប់ការបិទគេហទំព័រ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះឡើយ ដោយបញ្ជាក់ថា មានតែគណបក្សនយោបាយប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើយុទ្ធនាការរយៈពេល ២៤ ម៉ោង មុនថ្ងៃបោះឆ្នោត។ ប្រកាសលេខ ១៧០ និងអនុក្រឹត្យស្តីពីច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិតជាតិ ដែលមានចំណុចមួយចំនួនដែលអាចផ្តល់ភាពស្របច្បាប់ដល់ ការបិទគេហទំព័រ រួមទាំងបណ្តាញព័ត៌មាន ដែលបង្កធ្វើឱ្យមានការភ័យខ្លាចចំពោះការបិទការបញ្ចេញមតិ និងការរាយការណ៍រឹះគន់នានា។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សមានការព្រួយបារម្ភ ចំពោះរបាយការណ៍នៃការបិទប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយជាតិ និងអន្តរជាតិជាច្រើន និងការបិទគេហទំព័រដែលរឹះគន់រដ្ឋាភិបាល។ គណៈកម្មាធិការបានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាពិនិត្យ និងកែសម្រួលច្បាប់បច្ចុប្បន្ន និងមិនទាន់សម្រេចរបស់ខ្លួន រួមទាំងអនុក្រឹត្យស្តីពីច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិតជាតិ និងវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មាន និងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មអ៊ីនធឺណិត និងសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានដើម្បីជៀសវាងការប្រើពាក្យមិនច្បាស់លាស់ និង ការរឹតបន្តឹងដែលមានន័យទូលំទូលាយ។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សបានផ្តល់អនុសាសន៍បន្ថែមទៀតដល់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងការធានាថា ការបង្កើត និងការអនុវត្តច្បាប់របស់ខ្លួន រួមទាំងអនុក្រឹត្យនានា ការរឹតបន្តឹងលើការអនុវត្តសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសមាគម អនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌនៃមាត្រា ១៩ (៣) និង ២២ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ។⁵⁷

៤.៣. លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានដោយសេរី

៤៨. អ្នកសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានលើកឡើងថា ពួកគេកំពុងធ្វើការនៅក្នុងបរិយាកាសដែលកាន់តែមានការរឹតបន្តឹង ដែលការលំបាកមួយ ជាពិសេសនោះ គឺលទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានពី ប្រភពសាធារណៈ។ នៅពេលដែលអាជ្ញាធរបានអនុម័តច្បាប់ដែលហាក់ដូចជារារាំងដល់សិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ ប៉ុន្តែ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដែលអនុញ្ញាតឱ្យអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានទទួលបានព័ត៌មានផ្លូវការ

⁵⁶ ស៊ុន ណារិន និង អូន លេងប៉ៅ “រដ្ឋាភិបាលបញ្ជាក់ពីការបិទគេហទំព័រព័ត៌មានឯករាជ្យ ១៥ ដោយ “ការផ្តាច់”, *Voice of America*, ថ្ងៃទី ២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨។
⁵⁷ អនុសាសន៍ខែទីនារបស់គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ២០២២(CCPR/C/KHM/CO/3).

ត្រូវបានបន្តរាល់ក្នុងការបញ្ចប់ទៅវិញ។ បរិយាកាសនៃការរឹតត្បិតខ្លួនឯងក្នុងការបញ្ចេញមតិ ដែលមាននៅក្នុងប្រទេស និងដែលបានពិពណ៌នាខាងលើ បានកើតឡើងទៅលើបុគ្គលផ្សេងទៀត ក្រៅពីអ្នកសារព័ត៌មាន ហើយរួមមានទាំងអ្នកដែលជាប្រភពព័ត៌មានរបស់ អ្នកសារព័ត៌មាន ផងដែរ។ OHCHR កម្ពុជាបានធ្វើការសម្ភាសន៍អ្នកសារព័ត៌មានម្នាក់ កាលពីខែមករា ឆ្នាំ ២០២២ បាននិយាយថា វាកាន់តែពិបាកក្នុងការនិយាយទៅកាន់ប្រភពព័ត៌មានដោយបានពន្យល់ថា "នៅពេលដែលខ្ញុំទូរសព្ទទៅកាន់អ្នកវិភាគនយោបាយ ឬអ្នកដឹកនាំអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីស្វែងរកការអត្ថាធិប្បាយរបស់ពួកគេលើការអភិវឌ្ឍសង្គម ឬនយោបាយ ជាញឹកញាប់ខ្ញុំត្រូវបានគេប្រាប់ថា ពួកគេមិនហ៊ានក្នុងការបញ្ចេញមតិទេ ដោយខ្លាចការគំរាមកំហែង និងការសងសឹក"។ នៅពេលធ្វើកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានអ្នកសារព័ត៌មានជាច្រើនលើកឡើងថា ពួកគេកំពុងធ្វើការនៅក្នុងបរិយាកាសកាន់តែពិបាក និងមានការប្រឈម ជាពិសេសអ្វីដែលលំបាកខ្លាំងនោះគឺការទទួលយកព័ត៌មានពីប្រភពសាធារណៈ។

៤៩. យោងតាមអង្គការយូណេស្កូ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានត្រូវបានព្រាងរួចហើយកាលពីឆ្នាំ ២០០៧ ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានបញ្ជូនទៅរដ្ឋសភា ឬទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីពិភាក្សា និងអនុម័តឡើយ។⁵⁸ កាលពីឆ្នាំ ២០១០ និង ២០១២ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ត្រូវបានដាក់ជូនរដ្ឋសភាដោយសមាជិកសភាម្នាក់មកពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ប៉ុន្តែត្រូវបានប្រានចោលទាំងពីរលើក ហើយសេចក្តីព្រាងច្បាប់បន្ថែមដោយអង្គការសង្គមស៊ីវិល (ឧទាហរណ៍ ច្បាប់គំរូស្តីពី A2I) ក៏បរាជ័យក្នុងការទទួលបានការចាប់អារម្មណ៍ពីអាជ្ញាធរផងដែរ។ រដ្ឋាភិបាលបាន "បង្ហាញពីបំណង យ៉ាងមុតមាំក្នុងការតាក់តែងច្បាប់ថ្មី ដោយគិតគូរពីក្របខណ្ឌគោលនយោបាយឆ្នាំ ២០០៧ និងដើម្បីចាប់ផ្តើមដំណើរការតាក់តែងច្បាប់ដែលមានការចូលរួម។"⁵⁹ កាលពីឆ្នាំ ២០១៤ ដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ដែលមានការចូលរួមពិគ្រោះយោបល់នៃច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន ត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើយ ហើយក្រុមការងារបច្ចេកទេសត្រូវបានបង្កើតឡើងដែលរួមមានតំណាងមកពីក្រសួងពាក់ព័ន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាល អង្គការសង្គមស៊ីវិល ក៏ដូចជាអង្គការយូណេស្កូ និង OHCHR។ ក្រុមការងារបច្ចេកទេស ជួបគ្នាជារៀងរាល់ពីរខែម្តង ក្នុងរយៈពេលបួនឆ្នាំដើម្បីពិភាក្សាលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ។⁶⁰ រដ្ឋាភិបាលក៏បានបង្កើតគណៈកម្មការអន្តរក្រសួង ដោយមានអនុក្រឹត្យ មានអាណត្តិពិភាក្សា និងបញ្ជូនច្បាប់នេះទៅទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។⁶¹

⁵⁸ អង្គការយូណេស្កូ "ការធ្វើការឆ្ពោះទៅរកច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាននៅប្រទេសកម្ពុជា៖ ការភ្ជាប់រដ្ឋាភិបាលទៅនឹងប្រជាពលរដ្ឋសម្រាប់ការបង្កើតច្បាប់ដែលមានការចូលរួម ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៧។ ឧបសម្ព័ន្ធ ១"

https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://a2i.info.gov.kh/html/image/project_doc/A2I-Project-Document-Shareable.pdf.

⁵⁹ អង្គការយូណេស្កូ "ការធ្វើការឆ្ពោះទៅរកច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាននៅប្រទេសកម្ពុជា៖ ការភ្ជាប់រដ្ឋាភិបាលទៅនឹងប្រជាពលរដ្ឋសម្រាប់ការបង្កើតច្បាប់ដែលមានការចូលរួម ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៧។ ឧបសម្ព័ន្ធ ១"។

⁶⁰ អង្គការយូណេស្កូ "ការធ្វើការឆ្ពោះទៅរកច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាននៅប្រទេសកម្ពុជា៖ ការភ្ជាប់រដ្ឋាភិបាលទៅនឹងប្រជាពលរដ្ឋសម្រាប់ការបង្កើតច្បាប់ដែលមានការចូលរួម ឆ្នាំ ២០១៤-២០១៧"។ មើលផងដែរ៖ ក្រសួងព័ត៌មាន, "អំពី A2I", *ការទទួលបានព័ត៌មាន*, <http://www.a2i.info.gov.kh/html/about.html>។

⁶¹ ក្រសួងព័ត៌មាន, "អំពី A2I", *ការទទួលបានព័ត៌មាន*, <http://www.a2i.info.gov.kh/html/about.html>។

៥០. បន្ទាប់ពីការតាក់តែង និងពិគ្រោះយោបល់អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានត្រូវបានដាក់ជូនដោយក្រសួងព័ត៌មានទៅកាន់រដ្ឋសភា កាលពីឆ្នាំ ២០១៩ ប៉ុន្តែការឆ្លងកាត់ដំណើរការនៃអង្គនីតិបញ្ញត្តិមានការពន្យារពេលដោយសារជំងឺរាតត្បាតកូវីដ១៩។⁶² រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានបានបញ្ជាក់ថា ខ្លឹមសារនៃសេចក្តីព្រាងនេះគឺស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ស្របពេលដែលមានការប្រកាសថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានបានត្រៀមរួចជាស្រេច ដើម្បីពិនិត្យនៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៩។⁶³ អ្នកនាំពាក្យក្រសួងព័ត៌មានក៏បានលើកឡើងថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ បានបញ្ចូលនូវមតិយោបល់ និងអនុសាសន៍ដែលប្រមូលបានតាមរយៈដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ជាច្រើនសារជាមួយអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអង្គការសហប្រជាជាតិ។

៥១. កាលពីដំណាច់ឆ្នាំ ២០២១ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសថាការអនុម័តច្បាប់នេះនឹងត្រូវបានពន្លឿន។ អ្នកនាំពាក្យក្រសួងព័ត៌មានបានបញ្ជាក់ថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះកំពុងស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យជាមួយអ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់ ហើយការកែសម្រួលបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើឡើងស្របតាមបរិបទសង្គម-វប្បធម៌នៃប្រទេសកម្ពុជាក៏ដូចជាតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។⁶⁴ ក្រោយពីពិនិត្យ និងបញ្ជាក់ពីក្រសួងយុត្តិធម៌ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីដើម្បីអនុម័ត។

៥២. នៅក្នុងរបាយការណ៍ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០២០ អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិបានលើកទឹកចិត្តដល់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា “ក្នុងកាតានាថា អនុសាសន៍ដែលស្នើឡើងដោយទីភ្នាក់ងារ និងភាគីពាក់ព័ន្ធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូល ដើម្បីបំពេញឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់តាមគោលបំណងនៃច្បាប់” ខណៈពេលដែលសង្កត់ធ្ងន់លើ “កង្វះវឌ្ឍនភាពក្នុងការស្វែងរកដំណោះស្រាយបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សសំខាន់ៗដែលលើកឡើងដោយអង្គការសង្គមស៊ីវិល”។⁶⁵ ថ្មីៗនេះ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សកាលពីខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២បានសុំការពន្យល់ អំពីលទ្ធភាពដែលសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះនឹងធ្វើឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យលើបទប្បញ្ញត្តិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ ដោយឡែកការឆ្លើយតបរបស់គណៈប្រតិភូកម្ពុជាបានមានលក្ខណៈ ទូលំទូលាយ ថាច្បាប់នេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីការពារសាធារណជនពីខ្លឹមសារបំពាន និងមិនសមរម្យ ដូចជាតាមអ៊ីនធឺណិត ការលេងល្បែង

⁶² យួន ណារឹម, “រដ្ឋាភិបាលនិយាយថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន ពន្យារពេលដោយសារជំងឺរាតត្បាតកូវីដ១៩” , *Cambodia*, ថ្ងៃទី ៦ ខែមករា ឆ្នាំ ២០២១។

⁶³ ពេជ្រ សុធារី “ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានស្របតាមស្តង់ដារ រដ្ឋមន្ត្រី”, *Khmer Times*, ថ្ងៃទី ៩ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៩ <https://www.khmertimeskh.com/50649227/information-access-law-in-line-with-standards-minister/>

⁶⁴ ស សុជាតិ “សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាននៅក្នុងដំណាក់កាលចុងក្រោយ និងត្រូវបានពន្លឿន”, *Khmer Times*, ថ្ងៃទី ៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២១ <https://www.khmertimeskh.com/50965262/information-access-draft-law-in-final-stage-and-to-be-expedited/>

⁶⁵ មហាសន្និបាត/ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស៖ «តួនាទី និងសមិទ្ធផលរបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សក្នុងការជួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការ», A/HRC/45/56, ថ្ងៃទី ៤ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០២០, កថាខណ្ឌ 16។

ស៊ីសង និងរូបភាពអាសអាភាស” ហើយថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ “នៅតែស្ថិតក្រោមការពិភាក្សា ហើយវាលឿន ពេកក្នុងការធ្វើអត្ថាធិប្បាយលើសេចក្តីព្រាងនេះ”។⁶⁶

៥៣. ទោះបីជាប្រកាសពីភាពសកម្មនៃការអនុម័តច្បាប់មានសន្ទុះក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះក៏ដោយ ខ្លឹមសារនៃសេចក្តីព្រាងនេះធ្វើឱ្យមានការព្រួយបារម្ភគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ ។ មាត្រា ៣ និង ៤ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់បច្ចុប្បន្ន បានកំណត់ប្រភេទព័ត៌មានដែលស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ ក៏ដូចជាស្ថាប័នដែលនឹងត្រូវទទួលបានព័ត៌មាន។ ការព្រួយបារម្ភស្នើសុំមួយដទៀតដែរ គឺកង្វះលើកិច្ចការពារអ្នករាយការណ៍ នៅក្នុងមាត្រា ២៤ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ។ នៅក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០២១ របស់របស់អគ្គលេខាធិការថ្លែងទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស អគ្គលេខាធិការបានគូសបញ្ជាក់ពីកង្វល់នៅក្នុងអត្ថបទនៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ចុងក្រោយបំផុត ដោយកត់សម្គាល់ថា “សេចក្តីព្រាងបច្ចុប្បន្នមិនបានបង្កើតគណៈកម្មការព័ត៌មានឯករាជ្យ ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាលជំនាញដើម្បីត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តច្បាប់ ហើយមិនរាប់បញ្ចូលនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍គ្រប់គ្រាន់នោះទេ”។⁶⁷

៥៤. ជាមួយនឹងការពន្យារពេលម្តងហើយម្តងទៀតនៃការអនុម័តច្បាប់នេះ តថភាពនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្នមិនមាន មធ្យោបាយដាក់កំហិត ឱ្យស្ថាប័នរដ្ឋផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដល់សាធារណជន ឬប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទេ។ ការទទួលបានព័ត៌មាន ក្នុងគោលបំណង ឬចេតនាបែបណាក៏ដោយ គឺផ្អែកលើ ប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលជាអ្នកកាន់កាប់ព័ត៌មាន ជាជាងអនុវត្តទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការផ្តល់ព័ត៌មាន។ បទពិសោធន៍ទាក់ទងនឹងការផ្សព្វផ្សាយពីជំងឺកូវីដ-១៩ ផ្តល់នូវឧទាហរណ៍ដ៏ល្អមួយដែលបង្ហាញពីសារៈសំខាន់ក្នុងការមាន តម្លាភាព និងការចែករំលែកព័ត៌មាន ។ អស់រយៈពេលជាច្រើនខែ ជាពិសេសនៅពេលដែល ករណីវិជ្ជមាន នៃកូវីដ ១៩នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅទាបពេញមួយឆ្នាំ ២០២០ និងដើមឆ្នាំ ២០២១ ក្រសួងសុខាភិបាលកម្ពុជាបានផ្តល់ទិន្នន័យបែកចែកអំពីករណីវិជ្ជមាននៅខេត្តនីមួយៗ ប៉ុន្តែនៅខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ មួយថ្ងៃ បន្ទាប់ពីប្រទេសកម្ពុជារកឃើញករណីកូវីដ ១៩វិជ្ជមានរហូតដល់ ៩៣៨ ករណី ក្នុងមួយថ្ងៃ ដែលជាតួលេខខ្ពស់បំផុត⁶⁸ គោលនយោបាយព័ត៌មានសាធារណៈរបស់រដ្ឋាភិបាលបានផ្លាស់ប្តូរ ហើយរដ្ឋាភិបាលបានចាប់ផ្តើមផ្សាយតួលេខទូទាំងប្រទេស ដោយទុកឱ្យបណ្តាខេត្តផ្តល់ព័ត៌មានតាមកម្រិតខេត្តរៀងខ្លួន។⁶⁹ ខណៈពេលដែល

⁶⁶ សេវាព័ត៌មានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ «នៅក្នុងកិច្ចសន្ទនាជាមួយកម្ពុជា អ្នកជំនាញនៃគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអំពីសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងលើកឡើងអំពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងវិធានការបង្ការជំងឺកូវីដ-១៩» ថ្ងៃទី ១១ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២ <https://www.ungeneva.org/en/news-media/meeting-summary/2022/03/dialog-cambodia-experts-human-rights-committee-ask-about>។

⁶⁷ មហាសន្និបាត / ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស៖ «តួនាទី និងសមិទ្ធិផលរបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សក្នុងការជួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការ», A/HRC/48/49, ថ្ងៃទី ១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០២១, កថាខណ្ឌ ២២។

⁶⁸ ថ្ងៃដ៏អាក្រក់បំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជានៅពេលដែលករណីជំងឺកូវីដ-១៩ បានហាក់ឡើងដល់ ៩៣៨ នាក់, *Cambodianess*, ថ្ងៃទី ៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ <https://cambodianess.com/article/cambodias-worst-day-on-record-as-covid-19-cases-jump-by-938>។

⁶⁹ “បណ្តាខេត្តនានាមានការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់ នៅពេលប្រជាពលរដ្ឋចាកចេញពីរាជធានីភ្នំពេញ នៅពេលមានការបន្តបន្ទុយលើការបិទខ្ទប់”, *សម្លេងប្រជាជនប្រយុទ្ធ*, ថ្ងៃទី ៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ <https://vodenglish.news/provinces-vigilant-as-crowds-leave-phnom-penh-with-lockdowns-easing/>។

អាជ្ញាធរខេត្តមួយចំនួនបានផ្តល់គួរលេខព័ត៌មានតាមរយៈទំព័រហ្វេសប៊ុករបស់ខ្លួន បណ្តាខេត្តផ្សេងទៀត រួមទាំង ភ្នំពេញ ដែលមានចំនួនករណីខ្ពស់ មិនបានបង្ហាញពីគួរលេខនោះទេ។ ការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយព័ត៌មាន សាធារណៈរបស់រដ្ឋាភិបាល គឺស្របពេលជាមួយនឹងការហាមឃាត់អ្នកសារព័ត៌មានឯករាជ្យ ពីការចូលទៅកាន់ “តំបន់ក្រហម” នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ និងខេត្តកណ្តាល ដែលមានចំនួនករណីខ្ពស់ជាពិសេស និងដែលស្ថិត នៅក្រោមការបិទខ្ទប់ដើម្បីយកព័ត៌មាន។⁷⁰

៥៥. នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា “ការពិភាក្សា លើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន មិនទាន់បានបញ្ចប់នៅកម្រិតក្រុមការងារបច្ចេកទេសរវាង ក្រសួងព័ត៌មាន និងក្រសួងយុត្តិធម៌នៅឡើយ” ហើយថា សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ នឹងយកមកពិភាក្សានៅកិច្ចប្រជុំ ចុងក្រោយរវាងក្រសួងទាំងពីរក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ។ នៅពេលមានការអនុម័តរវាងក្រសួង សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ នឹងត្រូវបញ្ជូនទៅទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ រដ្ឋាភិបាលបានកត់សម្គាល់ថា នៅពេលដែលច្បាប់ចូលជាធរមាន ប្រទេសកម្ពុជានឹងក្លាយជាប្រទេសទីប្រាំនៅក្នុងតំបន់ដែលមានច្បាប់បែបនេះ។ រដ្ឋាភិបាលក៏បានលើកឡើងពី វិធានការផ្សេងទៀតដែលត្រូវអនុវត្តដើម្បីលើកកម្ពស់ការទទួលបានព័ត៌មាន ពោលគឺការបង្កើតអង្គការអ្នកនាំ ពាក្យរដ្ឋាភិបាល ក្រុមអ្នកនាំពាក្យក្រសួង អ្នកនាំពាក្យតាមស្ថាប័ន និងមន្ត្រីព័ត៌មានរាជធានី-ខេត្ត សេវាច្រក ចេញចូលតែមួយទាំងនៅរដ្ឋបាលជាតិ (ក្រសួង/ស្ថាប័ន) និងរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ រួមទាំងការិយាល័យប្រជា ពលរដ្ឋ។ ចំពោះបញ្ហានៃការបង្កើតគណៈកម្មការព័ត៌មានឯករាជ្យមួយនៅក្រោមច្បាប់ រដ្ឋាភិបាលបានកត់ សម្គាល់ថាប្រទេសផ្សេងទៀតមានច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន មិនបានរួមបញ្ចូលគណៈកម្មការបែបនេះ នៅឡើយទេ។

៥៦. ច្បាប់ទទួលបានព័ត៌មានដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយស្ថាប័នរដ្ឋ និងតុលាការឯករាជ្យ ដែលមិនលម្អៀងអាច មានឥទ្ធិពលវិជ្ជមានយ៉ាងខ្លាំងទៅលើសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅកម្ពុជា ដោយផ្តល់ឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនូវមូលដ្ឋាន នីតិប្បញ្ញត្តិ ដើម្បីស្វែងរកព័ត៌មានដែលជាចំណាប់អារម្មណ៍របស់សាធារណៈជន ពីស្ថាប័នរដ្ឋ។ ដើម្បីទប់ស្កាត់ ការបន្តនៃការដើរថយក្រោយនៃសេរីភាពសារព័ត៌មានក្នុងប្រទេស និងដើម្បីធានាថា អ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកដទៃ ទៀតមានមូលដ្ឋានច្បាប់ច្បាស់លាស់ក្នុងការស្វែងរកព័ត៌មានពីស្ថាប័នសាធារណៈ រដ្ឋាភិបាលគួរតែកែប្រែអត្ថបទ នៃ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីការទទួលបានព័ត៌មាន ដើម្បីឱ្យស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិនិងពន្លឿនការអនុម័តរបស់ខ្លួន តាមរយៈដំណើរការនីតិប្បញ្ញត្តិ។

៤.៤ ពហុភាពនៃសំឡេងនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ

៥៧. កម្មសិទ្ធិនៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងមធ្យោបាយដែល ប្រជាពលរដ្ឋចែករំលែកព័ត៌មាន រួមចំណែកយ៉ាងធំធេង លើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និង សេរីភាពព័ត៌មាន។ វាចាំបាច់ណាស់ដែលរដ្ឋ ឬគណបក្សកាន់អំណាច

⁷⁰ ការរាយការណ៍នៅតំបន់ក្រហមគឺសម្រាប់តែពេលមានការអញ្ជើញតែប៉ុណ្ណោះ៖ ក្រសួងព័ត៌មាន” សម្លេងប្រជាធិបតេយ្យ ថ្ងៃទី ៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២១, <https://vodenglish.news/red-zone-news-reporting-is-invite-only-information-ministry/>។

មិនមានសិទ្ធិផ្តាច់មុខលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសារព័ត៌មាន⁷¹ ដោយអាចគ្រប់គ្រងលើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទាំងមូល។ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា បច្ចុប្បន្នមានអង្គការប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយចំនួន ២.១១៧ ដែលកំពុងដំណើរការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលតួលេខនេះរួមមានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយប្រពៃណី (ទូរទស្សន៍ វិទ្យុ កាសែត និងទស្សនាវដ្តី) និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទំនើប (គេហទំព័រព័ត៌មាន)។ រដ្ឋាភិបាលបានបន្ថែមថា ស្ថាប័នទាំងនេះកំពុងតែ “អនុវត្តដោយសេរី និងគ្មានការរើសអើង មិនមែនការគំរាមកំហែង ការបំភិតបំភ័យ ឬពាក់ព័ន្ធនឹងនយោបាយឡើយ”។ យោងតាមការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នេះ មាន “អ្នកកាសែតជាតិ និងបរទេសជិត ៦.០០០ នាក់” បច្ចុប្បន្ន “កំពុងអនុវត្ត និងបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន” នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។

៥៨. គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស បញ្ជាក់នៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់ លេខ ៣៤ ថា រដ្ឋ “មិនគួរមានការត្រួតត្រាផ្តាច់មុខលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងគួរតែលើកកម្ពស់ពហុភាពនៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន”។⁷² ដើម្បីធានាថានេះជាការអនុវត្តជាក់ស្តែង រដ្ឋគួរតែចាត់វិធានការ “បង្ការការត្រួតត្រាមិនត្រឹមត្រូវលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ឬការប្រមូលផ្តុំដោយក្រុមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលគ្រប់គ្រងដោយឯកជនក្នុងស្ថានភាពផ្តាច់មុខ ដែលអាចប៉ះពាល់ ដល់ភាពចម្រុះនៃប្រភព និងទស្សនៈ” យល់ឃើញ។⁷³ ជាពិសេសនៅក្នុងបរិបទនៃការបោះឆ្នោត សេចក្តីពន្យល់នេះបានលើកឡើងពីកង្វល់នៃ “ការរឹតត្បិតលើចំនួន និងប្រភេទនៃអត្ថបទជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលនឹងអាចផ្សព្វផ្សាយ អំឡុងពេលយុទ្ធនាការបោះឆ្នោត ការរារាំងលទ្ធភាព ប្រើប្រាស់ប្រភពផ្សេងៗក្នុងអំឡុងពេលបោះឆ្នោត រាប់ទាំងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយជាតិ និងអន្តរជាតិ អំពីការអត្ថាធិប្បាយនយោបាយ និងការកំរិតលទ្ធភាពរបស់គណបក្សនយោបាយ និងគណៈបក្សប្រឆាំង ក្នុងការប្រើប្រាស់កាណាល់នៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន”។⁷⁴

៥៩. ជាមួយនឹងការបិទកាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី និង វិទ្យុអាស៊ីសេរី (RFA) នៅឆ្នាំ ២០១៧ និង ២០១៨ និងការផ្លាស់ប្តូរកម្មសិទ្ធិនៅក្នុងកាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ បណ្តាលឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ វិចារណកថាកាសែតនេះពីឯករាជ្យទៅការគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល ហើយទិដ្ឋភាពប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននៅកម្ពុជាបានទទួលការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំង ពេលដែលប្រទេសកំពុងតែចាត់បង់សំឡេងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានឯករាជ្យ ដែលទទួលបានការគោរពដ៏យូរលុងជាងគេមួយ។⁷⁵ ការអភិវឌ្ឍជាបន្តបន្ទាប់ដឹកនាំដោយរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការកាត់បន្ថយពហុភាពក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន គួរទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស៖

- **កាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី** ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងកំឡុងពេលនៃអាជ្ញាធរអន្តរកាលសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា (ហៅកាត់ថា អ៊ិនតាក់) ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាផ្នែកមួយនៃបណ្តាញ

⁷¹ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៤០។
⁷² គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៤០។
⁷³ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៤០។
⁷⁴ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស, CCPR/C/GC/34, កថាខណ្ឌ ៣៧។
⁷⁵ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើ របាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ “ជាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯកជន ហើយដូច្នេះការផ្លាស់ប្តូរកម្មសិទ្ធិ ឬការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនេះគឺជាអាជីវកម្មឯកជន” ហើយជាលទ្ធផល “មិនទាក់ទងនឹងសម្ពាធរបស់រដ្ឋាភិបាលនោះទេ” ។

ព័ត៌មានស៊ើបអង្កេតមួយចំនួនរបស់ប្រទេសដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះជាសកលសម្រាប់ការធ្វើរបាយការណ៍ឯករាជ្យចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៣ មក។ កាលពីថ្ងៃទី ៤ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៧ កាសែតនេះត្រូវបានស្នើសុំឱ្យបង់ប្រាក់ ៦.៣ លានដុល្លារអាមេរិកក្នុងរយៈពេលមួយខែ លើការបង់ពន្ធដែលជំពាក់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៧ មក ។⁷⁶ កាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី ប្រតិបត្តិការជា អង្គការមិនរកប្រាក់ចំណេញតាំងពីការបង្កើតឡើង ហើយបង្គាប់ឱ្យបង់ ពន្ធត្រូវបានគេយល់ថា ជាលេសក្នុងការប្រឆាំងលើស្ថាប័នព័ត៌មាននេះ បិទប្រតិបត្តិការរបស់កាសែតនេះ។ ទោះបីកាសែតនេះបានផ្តល់កំណត់ត្រាហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខ្លួនសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យ និងសុំឱ្យមានសវនកម្មប្រកបដោយតម្លាភាពលើហិរញ្ញវត្ថុរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ប៉ុន្តែការស្នើនេះ មិនត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់ឡើយ។⁷⁷ បន្ទាប់ពីបានចេញផ្សាយការបោះពុម្ពចុងក្រោយរបស់ខ្លួនកាលពីថ្ងៃទី ៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧ កាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី ត្រូវបង្ខំចិត្តបិទទ្វារ។ បណ្តាញព័ត៌មានបានបន្តដំណើរការលើអ៊ីនធឺណិតក៏ប៉ុន្តែ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាឱ្យអ្នកផ្តល់សេវាអ៊ីនធឺណិតបិទការចូលទៅកាន់គេហទំព័រនៅដើមឆ្នាំ ២០១៨។ អ្នករាយការណ៍ពិសេសបានពណ៌នាការបិទកាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី ថាជា “ការកាត់បន្ថយសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅកម្ពុជា”។^{78 79}

- **វិទ្យុអាស៊ីសេរី** ត្រូវបង្ខំចិត្តបិទការិយាល័យនៅទីក្រុងភ្នំពេញកាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨ បន្ទាប់ពីបម្រើសេវាសារព័ត៌មានឯករាជ្យក្នុងប្រទេសអស់រយៈពេលជិត ២០ ឆ្នាំ ។⁸⁰ លោក លីប៊ី លីវ (Libby Liu) ប្រធាន **វិទ្យុអាស៊ីសេរី** បានចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយអំពីការសម្រេចចិត្តផ្អាកប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយចោទប្រកាន់រដ្ឋាភិបាលថា បានប្រើប្រាស់ការជាប់ពន្ធជាលេសក្នុងការបង្ខំឱ្យបិទបណ្តាញនេះ បើទោះបីជាកន្លងមកមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការពេញលេញតាមតម្រូវការរបស់រដ្ឋាភិបាល និងខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បី ចុះឈ្មោះ មានអាជ្ញាប័ណ្ណសម្រាប់ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានក៏ដោយ។⁸¹ ប៉ុន្តែបើយោងតាមរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា **វិទ្យុអាស៊ីសេរី** “មិនបានចុះបញ្ជីជាមួយរដ្ឋបាលពន្ធដារ ឬបានបំពេញកាតព្វកិច្ចពន្ធស្របច្បាប់ ឬទទួល

⁷⁶ សារព័ត៌មានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ “[កម្ពុជា៖អង្គការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ព្រួយបារម្ភដោយការរារាំងលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ សង្គមស៊ីវិល](#)” ថ្ងៃទី ២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៧។

⁷⁷ សារព័ត៌មានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ “[កម្ពុជា៖អង្គការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ព្រួយបារម្ភដោយការរារាំងលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ សង្គមស៊ីវិល](#)” ថ្ងៃទី ២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៧។

⁷⁸ មហាសន្និបាត / ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស, “របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា” *A/HRC/39/73*, ថ្ងៃទី ១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៨, កថាខណ្ឌ ៦៤។

⁷⁹ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើ របាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា កាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី «បានគេចវេសពីការបង់ពន្ធ ហើយសម្រេចបិទស្ថាប័នរបស់ខ្លួន ហើយបានចោទប្រកាន់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាថាជាហេតុផលនយោបាយ»។ ការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាលក៏បានបញ្ជាក់ថា ការធ្វើសវនកម្មពន្ធមិនពាក់ព័ន្ធនឹងការរើសអើងផ្នែកនយោបាយទេ ហើយថា «ក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំ ពីឆ្នាំ២០១៤ ដល់ឆ្នាំ ២០១៨ អគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធដារបានធ្វើសវនកម្មពន្ធលើសហគ្រាសចំនួន ១៤.០៩១ និងអាចប្រមូលពន្ធបាន ១៣.៣០៨ ពាន់លានរៀល (ប្រមាណ ៣.៣២៧ លានដុល្លារអាមេរិក) ក្នុងការបង់ពន្ធ ដោយមិនរាប់បញ្ចូលពន្ធចំនួន ៦ លានដុល្លារដែលជំពាក់ដោយកាសែត ឌី ខេមបូឌា ដេលី »។

⁸⁰ Libby Liu, “[របាយការណ៍របស់ប្រធានវិទ្យុអាស៊ីសេរីស្តីពីប្រទេសកម្ពុជា](#)”, *វិទ្យុអាស៊ីសេរី*, ថ្ងៃទី ១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧។

⁸¹ Libby Liu, “[របាយការណ៍របស់ប្រធានវិទ្យុអាស៊ីសេរីស្តីពីប្រទេសកម្ពុជា](#)”, *វិទ្យុអាស៊ីសេរី*, ថ្ងៃទី ១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៧។

បានអាជ្ញាប័ណ្ណប្រតិបត្តិការណាមួយពីអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចកម្ពុជាទេ” ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ “បានជ្រើសរើសបិទការិយាល័យរបស់ខ្លួន [...] និងបានចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការដោយសម្ងាត់ បន្តបន្តបញ្ចុះបញ្ចូលសហគមន៍អន្តរជាតិឱ្យដាក់សម្ពាធលើរដ្ឋាភិបាល។”⁸² កាលពីខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ មុនពេលបិទបណ្តាញបន្តិច និងចំពេលថ្ងៃបោះឆ្នោតជាតិ ក្រសួងព័ត៌មាន បានបញ្ជាឱ្យក្រុមហ៊ុនផ្តល់សេវាអ៊ីនធឺណិតបិទសេវារបស់ *វិទ្យុអាស៊ីសេរី* ដោយចោទថា បានដក ស្រង់ប្រភពបរទេសក្នុងគោលបំណងរំខានការបោះឆ្នោតដោយបំពានលើ ច្បាប់បោះឆ្នោត។⁸³ ខណៈពេលដែល *វិទ្យុអាស៊ីសេរី* បន្តចុះផ្សាយអត្ថបទអំពីប្រទេសកម្ពុជាជាភាសាខ្មែរតាម ប្រព័ន្ធ អនឡាញ ការប្រតិបត្តិការគឺធ្វើឡើងពីការិយាល័យកណ្តាលនៃរដ្ឋធានី ភ្នំស៊ីនតោន ប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក។⁸⁴

៦០. កាលពីឆ្នាំ ២០១៨ *អ្នករាយការណ៍គ្មានព្រំដែន* និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអង្គការក្នុងស្រុក *មជ្ឈមណ្ឌលកម្ពុជា ដើម្បីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ (CCIM)* បានបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍ នៃកម្មសិទ្ធិលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្ពុជា ដែលពិនិត្យភាពជាម្ចាស់នៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននៅប្រទេស ដូចជាទូរទស្សន៍អនឡាញ វិទ្យុ និងបោះពុម្ពផ្សេងៗ។ ការសិក្សាបានរកឃើញថា ភាពជាម្ចាស់នៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានលក្ខណៈ “ការ ប្រមូលផ្តុំភាពជាម្ចាស់មានកម្រិតខ្ពស់ តម្លាភាពមានកម្រិតទាប ហើយភាពអាស្រ័យពីផ្នែកលើរដ្ឋាភិបាលដែល ជាការព្រួយបារម្ភ” ។⁸⁵ ដោយពិនិត្យមើលទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនេះ តាមលំដាប់នៃប្រជាប្រិយភាពរបស់ ពួកគេនៅក្នុងប្រទេសនេះ *ការត្រួតពិនិត្យភាពជាម្ចាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ* បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីបញ្ហាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខ និងការគ្រប់គ្រងផ្នែកនយោបាយដូចខាងក្រោម ៖

៦១. *ទូរទស្សន៍*៖ យោងតាម *អ្នកត្រួតពិនិត្យម្ចាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ* ទូរទស្សន៍គឺជាទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពេញ និយមបំផុតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយ ៩៦% នៃប្រជាជនមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ទូរទស្សន៍ និង ៥៧% នៃ ប្រជាជនកម្ពុជាបញ្ជាក់ថា ពួកគេមើលទូរទស្សន៍ដើម្បីទទួលព័ត៌មាន។⁸⁶ ទូរទស្សន៍មិនត្រឹមតែជាទម្រង់ប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយពេញនិយមបំផុតប៉ុណ្ណោះទេ វាក៏ជាវិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលប្រមូលផ្តុំច្រើនបំផុតក្នុងប្រទេស

⁸² មហាសន្និបាត / ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស, “របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា៖ ការអធិប្បាយតាមរដ្ឋ” *A/HRC/39/73/Add.2*, ថ្ងៃទី 11 ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៨, ទំព័រ ២០។

⁸³ ស៊ុន ណារិន និង អូន លេងប៉េ “រដ្ឋាភិបាលបញ្ជាក់ពីការបិទគេហទំព័រព័ត៌មានឯករាជ្យ ១៥ ដោយ ‘ការផ្តាច់’”, *Voice of America*, ថ្ងៃទី ២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៨ <https://www.voacambodia.com/a/government-confirm-blocking-fifteen-independent-news-sites-over-poll-disruption/4503739.html>។

⁸⁴ ក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា ការបិទស្ថានីយវិទ្យុបរទេសចំនួនពីរ គឺវិទ្យុអាស៊ីសេរី និង វិទ្យុអូអេ - សំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិក “បានប្រព្រឹត្តិការដឹកនាំដោយមិនបានចុះបញ្ជីស្របច្បាប់ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ២០១៧” ស្ថានីយ៍ផ្សាយទាំង២នេះ ស្ម័គ្រចិត្តបិទការិយាល័យនៅកម្ពុជា។ ក្នុងការឆ្លើយតប រដ្ឋាភិបាលក៏បានបញ្ជាក់ថា “គ្មានការបញ្ជា ឱ្យបិទ វិទ្យុអាស៊ីសេរី និង/ឬសំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិក ពីក្រសួងព័ត៌មានឡើយ”។

⁸⁵ អ្នករាយការណ៍គ្មានព្រំដែន “ការឃ្លាំមើលកម្មសិទ្ធិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្ពុជា”, ឆ្នាំ ២០១៨ <https://www.mom-rsf.org/en/countries/cambodia/>។

⁸⁶ Ibid.

ផងដែរ ដោយស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍លឿងចំនួន ៤ ក្នុងចំណោមស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ទាំង ១៨ របស់ប្រទេស មានអ្នកទស្សនាចំនួន ៧៨% ទូទាំងប្រទេស។

៦២. បើមើលភាពចម្រុះផ្នែកទស្សនៈនយោបាយវិញ ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា មានបណ្តាញទូរទស្សន៍ធំៗចំនួន ៧ ក្នុងចំណោមបណ្តាញទូរទស្សន៍ធំៗ ទាំង ៩ គ្រប់គ្រងដោយ និង/ឬជាកម្មសិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។⁸⁷ ស្ថានីយ៍ទូរទស្សន៍ដ៏ពេញនិយមបំផុតរបស់ប្រទេស គឺបណ្តាញទូរទស្សន៍កម្ពុជា ឬ ស៊ីធីអ៊ិន (CTN)មាន អ្នកទស្សនា ៣០% ហើយជាកម្មសិទ្ធិរបស់ឧកញ៉ា គិត ម៉េង ទីប្រឹក្សាលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ហើយ បណ្តាញទូរទស្សន៍បាយ័នដែល មានប្រជាប្រិយភាពទាបជាងនេះ ដែលមានទស្សនិកជន ៤% ជាកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកស្រី ហ៊ុន ម៉ាណា កូនស្រីរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី។⁸⁸

៦៣. **ប្រព័ន្ធអនឡាញ៖** យោងតាមការសិក្សាដែលខាងលើនេះ ប្រជាជនកម្ពុជា ៣៩% ប្រើប្រាស់បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយតាមប្រព័ន្ធអនឡាញ។⁸⁹ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា "ប្រជាជនកម្ពុជាជាង ១៧ លាននាក់កំពុងប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត (ស្មើនឹង ១០២% នៃប្រជាជនកម្ពុជាសរុប) និងជិត ១២ លាននាក់កំពុងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Facebook និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមផ្សេងទៀត)"។ កាលពី ឆ្នាំ ២០១៦ ជាលើកដំបូងដែល អ៊ីនធឺណិតបានក្លាយ "ប្រភពសំខាន់បំផុតដែលប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបានព័ត៌មាន (៣០%) លើសទូរទស្សន៍ (២៩%) និងស្ទើរតែទ្វេដងពីវិទ្យុ (១៥%)"។⁹⁰ ក្នុងពេលដែលវិស័យទូរទស្សន៍ គឺជាកម្មសិទ្ធិ និងគ្រប់គ្រងទាំងស្រុងដោយជនជាតិកម្ពុជា និងក្រុមហ៊ុនកម្ពុជាប៉ុន្តែសម្រាប់គេហទំព័រដែលពេញនិយមជាងគេក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ភាគច្រើនគឺសុទ្ធតែជាកម្មសិទ្ធិរបស់ជនបរទេស ឬ ក្រុមហ៊ុនបរទេស។ គេហទំព័រទាំងនេះរួមមាន ដូចជា Google Youtube និង Yahoo ហើយជាពិសេសគេហទំព័រ ហ្វេសប៊ុក (Facebook) ដែលការសិក្សានេះចាត់ទុកថា ជាគេហទំព័រ "លេខមួយ" នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ គិតត្រឹមពេលបោះឆ្នោតជាតិចុងក្រោយកាលពីឆ្នាំ ២០១៨ ប្រជាជនកម្ពុជាចំនួន ៤២.៥% គឺជាអ្នកប្រើប្រាស់ហ្វេសប៊ុក។⁹¹ យោងតាមការស្ទង់មតិមួយដែលធ្វើឡើងដោយ BBC Media Action ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមគឺជាទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពេញនិយមបំផុតសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលមានអាយុពី ១៥-៣០

⁸⁷ Ibid.
⁸⁸ Astrid Norén-Nilsson, "Fresh News, ព័ត៌មានច្នៃប្រឌិត៖ ប្រជាប្រិយភាពតាមបែបផ្តាច់ការរបស់ប្រទេសកម្ពុជា", *ការសិក្សារបបរិ៖ គន្លងនៃអាស៊ី*, ៥៣ (១), ២០២១, ទំព័រ ៩៤; ១០២។
⁸⁹ អង្គការអ្នកសារព័ត៌មានគ្មានព្រំដែន "ការឃ្លាំមើលកម្មសិទ្ធិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្ពុជា។ អនឡាញ", ឆ្នាំ ២០១៨ <http://cambodia.mom-rsf.org/en/media/online/>។
⁹⁰ ២០១៦. Kimchhoy Phong, Lihol Srou, និង Javier Solá, "ទូរសព្ទចល័ត និងការប្រើអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៦" , *អង្គការមូលនិធិអាស៊ី*, ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៦ <https://asiafoundation.org/publication/mobile-phones-internet-use-cambodia-2016/>។
⁹¹ Astrid Norén-Nilsson, "Fresh News, ព័ត៌មានច្នៃប្រឌិត៖ ប្រជាប្រិយភាពតាមបែបផ្តាច់ការរបស់ប្រទេសកម្ពុជា", *ការសិក្សារបបរិ៖ គន្លងនៃអាស៊ី*, ៥៣ (១), ២០២១, ទំព័រ ៩៣, សូមមើលផងដែរ៖ Samantha Fuentes, "ស្ថិតិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម និងឌីជីថលឆ្នាំ ២០១៨", *Geeks in Cambodia*, ថ្ងៃទី ២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៨ <http://geeksincambodia.com/cambodias-2018-social-media-digital-statistics/>។

ឆ្នាំ ដែលមានការប្រើប្រាស់ ៨៧% ហើយហ្វេសប៊ុក គឺជាប្រភពចម្បងសម្រាប់ "ទទួលបានព័ត៌មានថ្មី"។⁹² របាយការណ៍ពីកម្មសិទ្ធិ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្ពុជា បញ្ជាក់បន្ថែមថា ក្នុងចំណោមគេហទំព័រចំនួន ១២០ ដែលមានអ្នកចូលមើល ច្រើនជាងគេនៅកម្ពុជា គេហទំព័រព័ត៌មានមានចំនួនតែ ១០ ប៉ុណ្ណោះ។ Fresh News គឺជាគេហទំព័រព័ត៌មានដ៏ពេញនិយមបំផុតរបស់ប្រទេសដែលមានអ្នកទស្សនាក្រោម ១០.០០០ នាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ។ ទោះបីបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយនេះបានបដិសេធថាមិនទាក់ទងជាផ្លូវការណាមួយជាមួយ គណបក្សកាន់អំណាចក៏ដោយ ប៉ុន្តែគេរកឃើញថា បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយទីប្រឹក្សានាយករដ្ឋមន្ត្រី ហើយត្រូវបានគេស្គាល់ថាជាអ្នកអត្ថាធិប្បាយដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីគោលជំហររបស់រដ្ឋាភិបាល។ កាលពីឆ្នាំ ២០១៧ វិចារណកថាអនាមិកមួយរបស់ Fresh News បានស្នើឱ្យមានការរៀបចំការបែងចែកអាសនៈរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិឡើងវិញ ក្នុងករណីមានការរំលាយរបស់ពួកគេទៅឱ្យគណបក្សផ្សេងទៀត។ ពីសប្តាហ៍ក្រោយមក បន្ទាប់ពីគណបក្សសង្គ្រោះជាតិត្រូវបានរំលាយដោយតុលាការកំពូល រដ្ឋសភាបានអនុម័តការធ្វើវិសោធនកម្មដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីសំណើរបស់វិចារណកថាអនាមិករបស់សារព័ត៌មាន Fresh News ដោយប្រគល់អាសនៈរបស់គណបក្សប្រឆាំងភាគច្រើនទៅឱ្យគណបក្សប្រជាជនដែលកំពុងកាន់អំណាច។

៦៤. សម្រាប់កម្មសិទ្ធិ និងអត្ថបទនៃគេហទំព័រព័ត៌មានអន្តរាគមន៍មានភាពចម្រុះច្រើន ។ ឧទាហរណ៍ គេហទំព័រភាសាខ្មែររបស់វិទ្យុបារាំងអន្តរជាតិ ដែលមានកម្មសិទ្ធិនិងដំណើរការពីទីក្រុងប៉ារីស ផ្តល់សេចក្តីរាយការណ៍ព័ត៌មានឯករាជ្យ មានអ្នកចូលទស្សនា ជិត ៤០.០០០ នាក់ ជារៀងរាល់ថ្ងៃ។⁹³ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គេហទំព័រផ្សេងទៀតដែលធ្លាប់ត្រូវបានទទួលស្គាល់ពី ការរាយការណ៍ឯករាជ្យ ឬដែលអាជ្ញាធរកម្ពុជាមើលឃើញថាកំពុងប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានបិទក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ។

៦៥. **វិទ្យុ ៖** ការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតនៅប្រទេសកម្ពុជា ស្របពេលនឹងការធ្លាក់ចុះប្រជាប្រិយភាពរបស់វិទ្យុ។⁹⁴ វិទ្យុគឺប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយដ៏ពេញនិយមបំផុតទីបីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កាលពីឆ្នាំ ២០១៨ មានទស្សនិកជនប្រមាណ ៣៥% នៃប្រជាជនក្នុងប្រទេស។ បើប្រៀបធៀប កាលពីមុន វិទ្យុវិញគឺជាមធ្យោបាយមួយ ដែលគណៈបក្សនយោបាយប្រឆាំង និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀត ដូចជាក្រុមសិទ្ធិមនុស្ស បានប្រើប្រាស់⁹⁵ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ននេះត្រូវបានកាត់បន្ថយ។ កាលពីឆ្នាំ ២០១៧ បន្ទាប់ពី គណៈបក្សសង្គ្រោះជាតិ ឈ្នះបានអាសនៈនៅក្នុងការបោះឆ្នោតឃុំ/សង្កាត់ ស្ថានីយវិទ្យុជាង៣០ ត្រូវបានក្រសួងព័ត៌មានដកហូត

⁹² សៅ វិចិត្រ, អានីស្យា វ៉ាន់ និង ហេ ឧត្តម "ការយល់ដឹងអំពីរបៀបដែលពលរដ្ឋកម្ពុជាវាយក្នុងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងព័ត៌មាន", *BBC Media Action*, ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ <https://www.bbc.co.uk/mediaaction/publications-and-resources/research/briefings/asia/cambodia/klahan9-media-infographic-2021/>

⁹³ អង្គការអ្នកសារព័ត៌មានគ្មានព្រំដែន, ការឃ្នាំមើលកម្មសិទ្ធិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្ពុជា ដែលជាតួអង្គថ្មី។ *kh.rfi.fr*, ឆ្នាំ ២០១៨ <http://cambodia.mom-rsf.org/en/media/detail/outlet/khrfi/>

⁹⁴ ផុង គឹមឆយ, ស្រី លីហុល, និង ហ្សារីយេ សុឡា, "ទូរស័ព្ទចល័ត និងការប្រើអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៦", *អង្គការមូលនិធិអាស៊ី* ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៦ ទំព័រ ២៥ <https://asiafoundation.org/publication/mobile-phones-internet-use-cambodia-2016/>

⁹⁵ BBC Media Action , *ទម្លាប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងប្រភពព័ត៌មានរបស់យុវជននៅកម្ពុជា*, ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៤ ទំព័រ ១៣។

អាជ្ញាប័ណ្ណ។⁹⁶ ស្ថានីយ៍ទាំងនេះធ្លាប់បានកម្មវិធី ចាក់ផ្សាយដូចជា វិទ្យុអាស៊ីសេរី និង វីអូអេ ដែលមានមូលដ្ឋាន នៅទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន រួមទាំង វិទ្យុ វីអូឌី ។ ចំណែក លោក សេង ប៊ុនវេង ម្ចាស់វិទ្យុ ABC កម្ពុជាត្រូវបានប្តឹងពីបទ ញុះញង់ដោយគណបក្សប្រឆាំងនយោបាយកាលពីឆ្នាំ ២០១៣ ពីបទអំពាវនាវឱ្យមានរដ្ឋប្រហារយោធាក្នុង ព្រឹត្តិការណ៍បោះឆ្នោត CNRP ឈ្នះនោះមិនទាន់មានចំណាត់ការនៅឡើយ ហើយ ABC បន្តចាក់ផ្សាយ ដែល ប៉ាន់ស្មានថាមានម្នាក់ក្នុងចំណោមជនជាតិខ្មែរ ៤ នាក់ជាទស្សនិកជន។⁹⁷

៦៦. **ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ព** ដោយមានត្រឹមតែ ១១% នៃចំនួនប្រជាជនក្នុងប្រទេសដែលបញ្ជាក់ថា ពួកគេ អានកាសែត និង/ឬទស្សនាវដ្តី ហើយជាមួយនឹងអ្នកប្រើប្រាស់ទាំងនោះ ភាគច្រើនមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងទីក្រុង ភ្នំពេញ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ព គឺជាទម្រង់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពេញនិយមបំផុតទីបួននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។⁹⁸ ប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ មានការផ្លាស់ប្តូរគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៅក្នុងទិដ្ឋភាពប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ព ជាមួយនឹងការបិទ កាសែត ខេមបូឌា ដេលី កាលពីឆ្នាំ ២០១៧ បន្ទាប់ពី ២៤ ឆ្នាំ ដោយបានបោះពុម្ពអត្ថបទព័ត៌មានដោយប្រើ ពាក្យស្លោកលើក្បាលទំព័រកាសែតថា "ដោយគ្មានការភ័យខ្លាច ប្តូរម្យ៉ាង" និងការផ្លាស់ប្តូរកម្មសិទ្ធិឆ្នាំ ២០១៨ នៅក្នុងកាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ដែលមើលឃើញថា ការបោះពុម្ពផ្សាយនោះបានផ្លាស់ប្តូរពីការអព្យាក្រឹត្យ និងឯក រាជ្យ ទៅជាជំហរគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៧ ក្រសួងព័ត៌មានបានបិទប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ព ចំនួន ៣៣០ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយលើកឡើងពីភាពអសកម្ម។⁹⁹ យោងតាមរដ្ឋាភិបាល កាសែតបោះ ពុម្ពចំនួន មានតែ៥៥០ ប៉ុណ្ណោះ នៅក្នុងប្រទេស នៅឆ្នាំ ២០១៩។¹⁰⁰ នៅក្នុងទិវាសេរីភាពសារព័ត៌មានពិភព លោកឆ្នាំ២០២២ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានបានថ្លែងថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ពនៅកម្ពុជាសរុបមានចំនួន ៦៦២ ដែលរួមមានកាសែត ទស្សនាវដ្តី ព្រឹត្តិបត្រ និងខិត្តប័ណ្ណ។ លើសពីនេះ លោកបានរាយការណ៍ថា មានគេ ហាមព័ត៌មានជាង ៧០០ ស្ថាប័នផ្សព្វផ្សាយវីដេអូអនឡាញចំនួន ៨១ ស្ថានីយទូរទស្សន៍បែបប្រពៃណីចំនួន ១៩ ស្ថានីយបញ្ជូនបន្តចំនួន ១២៥ ស្ថានីយទូរទស្សន៍ខ្សែកាបចំនួន២ ក្រុមហ៊ុនផ្តល់សេវាទូរទស្សន៍ចំនួន ៣ ស្ថានីយវិទ្យុចំនួន ២២១ និងទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ និងការិយាល័យសារព័ត៌មានបរទេសចំនួន ២៦ ផងដែរ ក៏ដូចជាសមាគមអ្នកសារព័ត៌មានចំនួន ៥១។¹⁰¹

⁹⁶ សូមមើល, អូវ៉ែល ក្រសួង "ប្រទេសកម្ពុជាកាលពីឆ្នាំ ២០១៧។ កំពុងចូលទៅក្នុងអំណាចផ្តាច់ការ?", *ការស្ទង់មតិអាស៊ី*, ៥៨(១), ២០១៨, ទំព័រ ១៩៦។

⁹⁷ អ្នកយកព័ត៌មានគ្មានព្រំដែន "ការត្រួតពិនិត្យកម្មសិទ្ធិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ តួអង្គថ្មីៗ។ ABC កម្ពុជា - វិទ្យុ FM ១០៧.៥", ២០១៨, <https://cambodia.mom-rsf.org/en/media/detail/outlet/abc-cambodia-fm-1075/>

⁹⁸ សម្គាល់, ប្រកបដោយផ្សេងទៀត បានបញ្ជាក់ថា នៅក្នុង ២០១៦ "មានតែ ២% នៃប្រជាជនកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះ [...] ដែលអានកាសែត" ។ សូមមើល ផង គឹមធីត, ស្រី លីហុល, និង ហ្សូរីយេ សូឡា, "ទូរស័ព្ទចល័ត និងការប្រើអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១៦", *អង្គការមូល នីធីអាស៊ី* ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៦ ទំព័រ ២៣ <https://asiafoundation.org/publication/mobile-phones-internet-use-cambodia-2016/>

⁹⁹ លោក ផាម៉េឡា វិចទ័រ, "ករណីនៃការបង្ក្រាបប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០១៧" , *ឌី អាស៊ាន បុស្តិ៍*, ថ្ងៃទី ២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៧, <https://theaseanpost.com/article/case-cambodias-media-crackdown-2017/>

¹⁰⁰ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា "ប្រសាសន៍សម្តេចតេជោហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នាសម័យប្រជុំលើកទី ៤១ របស់ ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស ទីក្រុងហ្សឺណែវ ថ្ងៃទី ៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៩", *ឧទ្ធរណ៍យគណៈរដ្ឋមន្ត្រី* ៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៩ <https://pressocm.gov.kh/en/archives/55082>

¹⁰¹ ភ្នំពេញ ប៉ុស្តិ៍, ៣ ឧសភា ២០២២, <https://www.phnompenhpost.com/national/pm-calls-digital-shift-credibility-journalism>

៦៧. ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបោះពុម្ពរបស់ប្រទេស នៅពេលនេះ ភាគច្រើនកំពុងគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល ដោយការសែតដែល មានប្រជាប្រិយបំផុតទី ២ នៅក្នុងប្រទេសគឺ *កាសែតរស្មីកម្ពុជា* ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយលោក សាយ ឈុំ ប្រធាន ព្រឹទ្ធសភាកម្ពុជា ប្រធានគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍នៃគណៈកម្មាធិការកណ្តាលគណបក្សប្រជាជន និងជាឪពុក របស់លោកសាយ សំអាង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងបរិស្ថាន ខណៈដែលកាសែតមួយទៀតឈ្មោះ *កម្ពុជាថ្មី* ជាកម្មសិទ្ធិ របស់ អ្នកស្រីហ៊ុន ម៉ាណា ដែលជាកូនស្រីរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន។¹⁰²

៦៨. ដោយសារភាពជាម្ចាស់នៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានប្រមូលផ្តុំកាន់តែខ្លាំងឡើងៗ នៅ ក្នុងដៃឥស្សរជននយោបាយ និងធុរកិច្ចរបស់ប្រទេសនេះ ការព្រួយបារម្ភក៏កើនឡើងដែរ ដោយសារសារព័ត៌មាន នឹងមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការអនុវត្តមុខងារប្រជាធិបតេយ្យរបស់ខ្លួន។ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ដោយក្រុម ប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្ស “ការប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយសេរីលើការប្រើប្រាស់ព័ត៌មាន និងគំនិតយោបល់ អំពីបញ្ហាសា ធារណៈ និងនយោបាយរវាងប្រជាពលរដ្ឋ បេក្ខជន និងអ្នកតំណាងជាប់ឆ្នោតគឺមានសារៈសំខាន់”។¹⁰³ ការបិទ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលបានផ្តល់លទ្ធភាពក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានទាំងស្រប និងការមិនយល់ស្រប ជាមួយនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលគ្រប់គ្រងដោយបណ្តាញ ដែលរួញតូចនៃបុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនង ជាមួយ រដ្ឋាភិបាល វាទំនងថាទស្សនៈដទៃផ្សេងទៀតនឹងមិនទទួលបានម៉ោងផ្សាយ រយៈពេលស្មើគ្នាទេ ដែលទាំងនេះ អាចបណ្តាល ឱ្យមានឱនភាពនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

កូដិកម្មនៅណាហ្គារីស - រាយការណ៍ដោយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល និងឯករាជ្យ

៦៩. ចាប់តាំងពីថ្ងៃទី ១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ រហូតដល់ម៉ោងសរសេរនេះ បុគ្គលិកពីកាស៊ីណូណាហ្គារី ក្នុងរាជធានី ភ្នំពេញ បាន និងកំពុងធ្វើកូដិកម្មប្រឆាំងនឹងការបញ្ឈប់បុគ្គលិកជាង១៣០០ នាក់ និងសកម្មភាពរារាំងសហជីព ។ នីតិវិធីពិសេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បានបង្ហាញពីក្តីព្រួយបារម្ភចំពោះ ការចាប់ខ្លួនមេដឹកនាំសហជីព ដែលធ្វើកូដិកម្មដោយសន្តិវិធី ក៏ដូចជាចំណាត់ការរបស់អាជ្ញាធរដើម្បីបង្ក្រាបកូដិកម្មរួមទាំងការដាក់កូដិកម្មឱ្យធ្វើ កូដិកម្ម ទៅកន្លែងដែលឆ្ងាយ មើលមិនឃើញដល់បរិវេណក្រុមហ៊ុន។¹⁰⁴ សម្រាប់គោលបំណងនៃរបាយការណ៍ នេះ កូដិកម្មនេះបានផ្តល់នូវបង្អួចដ៏មានប្រយោជន៍មួយ ក្នុងការពិនិត្យមើលស្ថានភាពសេរីភាពសារព័ត៌មាននៅ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជាពិសេស របៀបដែលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលមានសម្ព័ន្ធភាពជាមួយរដ្ឋាភិបាលកំពុងត្រូវ

¹⁰² អ្នកយកព័ត៌មានគ្មានព្រំដែន “ការត្រួតពិនិត្យកម្មសិទ្ធិប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ កាសែតរស្មីកម្ពុជាប្រចាំដេលី” ឆ្នាំ ២០១៨, <https://cambodia.mom-rsf.org/en/media/detail/outlet/rasmei-kampuchea-daily-newspaper/>; Astrid Norén-Nilsson, “Fresh News, ព័ត៌មានច្នៃប្រឌិត៖ ប្រជាប្រិយភាពតាមបែបផ្តាច់ការរបស់ប្រទេសកម្ពុជា”, *ការសិក្សារបៀបវិះគន់នៃអាស៊ី*, ៥៣ (១), ២០២១, ទំព័រ ៩៤។

¹⁰³ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស “សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ CCPR លេខ ២៥៖ មាត្រា២៥ (ការចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ និងសិទ្ធិបោះ ឆ្នោត) សិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ សិទ្ធិបោះឆ្នោត និងសិទ្ធិទទួលបានសេវាសាធារណៈដោយស្មើភាព” CCPR/C /21/Rev.1/Add.7, 12 July 1996, para 25

¹⁰⁴ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការសិទ្ធិមនុស្ស អ.ស.ប. “កម្ពុជា៖ ការរារាំងវិធានការប្តីប្រឆាំងនឹងកម្មករធ្វើកូដិកម្មគឺ “អយុត្តិធម៌” - អ្នកជំនាញ សិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ” ថ្ងៃទី ១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២។

បានសម្របសម្រួលក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព្រឹត្តិការណ៍ដែលមានភាពចម្រុះចម្រាសរបស់រដ្ឋាភិបាល ខណៈពេលដែលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យកំពុងត្រូវបានរារាំងពីការរាយការណ៍ អំពីបញ្ហាផលប្រយោជន៍សាធារណៈនេះ។

៧០. កាលពីថ្ងៃទី ២៣ ខែមីនា អង្គការសារព័ត៌មាន Fresh News បានចេញផ្សាយអត្ថបទព័ត៌មានមួយបដិសេធព័ត៌មានដែលចោទថាអាជ្ញាធរប្រើអំពើហិង្សាលើកូដករ ដោយលើកឡើងថាការរាយការណ៍នេះគ្មានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ និងអាចបង្កឱ្យមានការយល់ច្រឡំ។¹⁰⁵ ការពិពណ៌នាអំពីស្ថានភាពហេតុការណ៍គឺស្របទៅនឹងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់រដ្ឋាភិបាល ដោយបានបដិសេធថាអាជ្ញាធរប្រើកម្លាំងហួសហេតុ ប្រឆាំងនឹងកូដករ។¹⁰⁶ បើតាម Fresh News ការដាក់ពង្រាយអាជ្ញាធរនៅទីតាំងធ្វើកូដកម្ម គឺគ្រាន់តែបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ការពារសន្តិសុខសាធារណៈ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ចំណែកសកម្មភាពរបស់បុគ្គលិកណាហ្គារ៉េលត្រូវបានចាត់ទុកថាខុសច្បាប់ ដោយយោងលើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១។ នៅក្នុងអត្ថបទរបស់ខ្លួន សារព័ត៌មាននេះបន្តពណ៌នាទៀតថា អាជ្ញាធរ “បានអញ្ជើញ” កូដករឡើងលើឡានក្រុង ដែលត្រូវនាំពួកគេទៅកាន់ទីលានប្រជាធិបតីយ្យ ដែលរដ្ឋាភិបាលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេធ្វើការបញ្ចេញមតិទោះបីជាតុលាការបានសម្រេចសេចក្តីហើយក៏ដោយ។ អត្ថបទព័ត៌មានដដែលបង្ហាញពីការរាយការណ៍របស់ខ្លួនជាមួយនឹងរូបភាពដែលថតដោយផ្ទាល់នៅទីតាំងធ្វើកូដកម្ម។ ទោះបីជាគ្មានការបញ្ជាក់ប្រភពរូបថតក៏ដោយ គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា រូបថតទាំងនោះ ត្រូវបានថតដោយអ្នកយកព័ត៌មានរបស់ Fresh News ។ ដោយសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើអាជ្ញាធរដែលរងរបួសស្រាល ខណៈពេលបំពេញភារកិច្ច ដូចជាការលាត់ស្បែកជាដើម រូបថតដែលបានជ្រើសរើសហាក់ដូចជាមាន គោលបំណង ចង់ធ្វើឱ្យបាត់បង់ការទុកចិត្តលើកូដកម្ម និងកូដករ។

៧១. ផ្ទុយទៅវិញ OHCHR កម្ពុជា បានសង្កេតឃើញថា អ្នកសារព័ត៌មានដែលចាត់ទុកថាឯករាជ្យ ដែលរាយការណ៍ពីករណីកូដកម្មដូចគ្នា ត្រូវបានរុញច្រានចេញ នៅចម្ងាយប្រហែល ១០០ ម៉ែត្រពីតំបន់ដែលក្រុមកូដករប្រមូលផ្តុំគ្នា។ ការរាយការណ៍របស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យទៅលើការធ្វើកូដកម្មនេះ មានភាពផ្ទុយគ្នាទៅនឹងការរាយការណ៍របស់ Fresh News ផងដែរ។ ជាឧទាហរណ៍ នៅថ្ងៃទី ២២ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២ សំឡេងប្រជាធិបតេយ្យ(វីអូឌី) បានរាយការណ៍ថា អាជ្ញាធរបានប្រទាក់ដៃគ្នារវាងកូដករមិនឱ្យទៅដល់កន្លែងធ្វើកូដកម្ម និងនាំ និងរុញកូដករឡើងលើឡានក្រុង។¹⁰⁷ កូដករដែលត្រូវបានដកស្រង់សំដីក្នុងអត្ថបទនេះនិយាយថា ពួកគេត្រូវបានគេរុញឡើងលើថយន្តក្រុង ហើយ “បានរងរបួសដោយសាររុញច្រានដួល”។¹⁰⁸ រូបថតដែលអមជាមួយអត្ថបទមិនបានថតដោយអ្នកសារព័ត៌មានទេ ដោយហេតុថា ពួកគេត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យចូលទៅជិតកូដកម្ម។ ផ្ទុយទៅវិញរូបថតដែលប្រើ ត្រូវបានថតបាយដោយកូដករ ដូចដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងអត្ថបទផ្ទាល់។ បណ្តាញសារព័ត៌មានឯករាជ្យមួយទៀត គឺវិទ្យុអាស៊ីសេរី ដែលចុះផ្សាយអំពីកូដកម្មនៅថ្ងៃដដែលនោះ បានដកស្រង់សំដី

¹⁰⁵ សូមមើល <http://www.freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/235587-2022-03-23-14-14-42.html>។
¹⁰⁶ សូមមើល <http://www.freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/235587-2022-03-23-14-14-42.html>
¹⁰⁷ ឈន រស្មី និង អាណាត បាលីហ្គា “សហជីពណាហ្គារ៉េលនឹងធ្វើពិហិការទៅក្នុងការប្រជុំចរចាប់បន្ទាប់”, វិទ្យុសំលេងប្រជាធិបតេយ្យ, ថ្ងៃទី ២២ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២។
¹⁰⁸ ឈន រស្មី និង អាណាត បាលីហ្គា “សហជីពណាហ្គារ៉េលនឹងធ្វើពិហិការទៅក្នុងការប្រជុំចរចាប់បន្ទាប់”, វិទ្យុសំលេងប្រជាធិបតេយ្យ, ថ្ងៃទី ២២ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២។

ថា អ្នកធ្វើកូដិកម្មដែលជាស្ត្រី និយាយថា ពួកគេបានជួបប្រទះនូវ “ការប្រើកម្លាំងហួសប្រមាណ” ដែលអនុវត្ត ដោយអាជ្ញាធរ និងមានទាំងការរំលោភបំពានផ្លូវភេទ។¹⁰⁹

៧២. ការប្រើប្រាស់វិធានការខុសគ្នាលើអ្នកសារព័ត៌មានពេលយកព័ត៌មានកូដិកម្មនេះ បង្ហាញអំពីតថភាពនៃសេរី ភាពអ្នកសារព័ត៌មាននៅប្រទេសកម្ពុជា។ សារព័ត៌មានឯករាជ្យ ដែលរិះគន់រដ្ឋាភិបាល កំពុងប្រឈមនឹងការរឹតត្បិត លើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ ខណៈពេលដែលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលគាំទ្ររដ្ឋាភិបាល រាយការណ៍ដោយ រីករាយលើវិធានការណ៍របស់អាជ្ញាធរ រីករាយនឹងការចូលទៅកាន់តំបន់ដែលអ្នករួមអាជីពឯករាជ្យរបស់ពួកគេ ត្រូវបានរារាំង។

៤.៥ បញ្ហាប្រឈមសម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី

៧៣. ចំនួនស្ត្រីមានតិចតួចនៅក្នុងវិស័យសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ របាយការណ៍ដែលមិនទាន់ ផ្សព្វផ្សាយដោយក្រសួងព័ត៌មាននាពេលថ្មីៗនេះ បានប្រកាសអំពី “ការកើនឡើង” នៃចំនួនអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី នៅក្នុងប្រទេស ប៉ុន្តែតួលេខនេះបានផ្តល់ឱ្យ មានស្ត្រីចំនួន ៤៧០ នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកសារព័ត៌មានសរុប ប្រមាណ ៥.០០០ នាក់នៅក្នុងប្រទេស មានន័យថា មានអ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រី មានតិចជាង ១នាក់ក្នុង ចំណោមអ្នកសារព័ត៌មាន១០នាក់។^{110 111} មិនមានទិន្នន័យបែងចែកយេនឌ័រពីឆ្នាំមុនៗឡើយ ដូច្នេះវានៅតែមិន ច្បាស់ថា តើតំណាងស្ត្រីក្នុងវិស័យសារព័ត៌មាននៅកម្ពុជាកំពុងកើនឡើងដល់កម្រិតណា។¹¹²

៧៤. ក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ២០២១¹¹³ អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីសិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិបានគូស បញ្ជាក់អំពី តំណាងមិនសមមាត្រដែលមានចំនួនបុរសច្រើនលើសលុបនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ មានន័យថា “ទស្សនៈ និងបញ្ហាទាក់ទងនឹងស្ត្រី ទំនងជាមិនទៅដល់ទស្សនៈទេ” ហើយ “អតុល្យភាពយេនឌ័រ ពីដែល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបង្ហាញពីសង្គម គឺងពង្រឹង និងបន្ត នូវគោលគំនិតយេនឌ័រ និងភាពលម្អៀង” ។¹¹⁴ នៅក្នុង របាយការណ៍ឆ្នាំ ២០២១ ស្តីពីតួនាទី និងសិទ្ធិផលរបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកនៅកម្ពុជា អគ្គ លេខាធិការបានកត់សម្គាល់ថា មានស្ត្រីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងកាត់ទោសពីបទបង្ហោះរូប

¹⁰⁹ វិទ្យាស៊ីសេរី “[ការចាប់ខ្លួនបន្ថែមទៀតនៅក្នុងការធ្វើកូដិកម្មនៅកាស៊ីណូណាហ្គារើល](#)”, ថ្ងៃទី២២ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២។
¹¹⁰ “អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីកម្ពុជាកំពុងកើនឡើង”, *Cambodianess*, ថ្ងៃទី ១២ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០២២ <https://cambodianess.com/article/cambodian-women-journalists-on-the-rise>។
¹¹¹ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីជាង ៥០០ នាក់ « កំពុងដើរតួនាទីយ៉ាងសកម្មក្នុងវិស័យនេះ » នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។
¹¹² តួលេខដែលយោងក្នុងរបាយការណ៍នេះ គឺយកចេញពីរបាយការណ៍ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ដោយសារក្រសួងព័ត៌មានមិនបានផ្សព្វផ្សាយ របាយការណ៍របស់ពួកគេ ហើយក៏មិនបានផ្តល់ការឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់ OHCHR ដែរ។
¹¹³ របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពបញ្ចេញមតិ A/76/259, ថ្ងៃទី ៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២១ កថាខណ្ឌ ៤៤។
¹¹⁴ របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពបញ្ចេញមតិ A/76/259, ថ្ងៃទី ៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០២១ កថាខណ្ឌ ៤៣។

ភាពលើបណ្តាញអ៊ីនធឺណិតដោយប្រើ "សម្លៀកបំពាក់បញ្ចេញសាច់" ហើយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលបានតស៊ូមតិដើម្បីសិទ្ធិស្ត្រីក្នុងការធ្វើដូច្នោះ បានទទួលការគំរាមកំហែង។¹¹⁵

៧៥. អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាប្រឈម និងការវាយប្រហារផ្នែកលើយេនឌ័រជាក់លាក់ខុសគ្នា ជាច្រើននៅក្នុងអាជីពរបស់ពួកគេ ទោះបីជាការការពារផ្នែកច្បាប់រឹងមាំ សម្រាប់ពួកគេមាននៅក្រោមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សជាតិ និងអន្តរជាតិក៏ដោយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាហាមឃាត់រាល់ការរើសអើងចំពោះស្ត្រី និងធានាថា "បុរសនិងស្ត្រី មានសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងគ្រប់វិស័យ" ។ មាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិស្ត្រី ដូចមានចែងក្នុងសន្ធិសញ្ញា និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ហើយប្រទេសនេះក៏ជារដ្ឋភាគីនៃអនុសញ្ញា ស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងប្រឆាំងស្ត្រីផងដែរ (CEDAW)។ ក្នុងរយៈពេលដែលកំពុងត្រួតពិនិត្យនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ OHCHR មិនបានចងក្រងឯកសារករណីព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី ឬបុគ្គលិកសារព័ត៌មានស្ត្រីច្រើននោះទេ។ ទោះបីជាមានការការពារដែលបានពិពណ៌នាខាងលើក៏ដោយ ក៏អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មានស្ត្រី ជាច្រើនប្រឈមនឹងការវាយប្រហារផ្នែកលើយេនឌ័រក្នុងពេលប្រតិបត្តិវិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេ។ នោះរួមមានការបៀតបៀនរាងកាយដោយប៉ូលីស និងអាជ្ញាធរបុរស ការរើសអើងផ្នែកយេនឌ័រ និងអំពើហិង្សាដែលបានចាក់ឫសគល់នៅក្នុងការអនុវត្ត និងបទដ្ឋានសង្គមដែលរើសអើង។

៧៦. នៅក្នុងការស្រាវជ្រាវរបាយការណ៍នេះ OHCHR កម្ពុជា បានស្ទង់មតិ និងធ្វើបទសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកសារព័ត៌មានចំនួនបី ដប់មួយនាក់ ក្នុងនោះមានស្ត្រីចំនួន ៧ នាក់។ អ្នកចូលរួមទាំងអស់បានបញ្ជាក់ថាពួកគេបានប្រឈមមុខនឹងការរើសអើងផ្នែកលើយេនឌ័រ និង/ឬអំពើហិង្សាផ្នែកយេនឌ័រ(ការវាយប្រហារ ជាដើម) ហើយបានរងគ្រោះដោយសារការរើសអើងផ្នែកយេនឌ័រ មិនត្រឹមតែពីសង្គមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏មកពីគ្រួសាររបស់ពួកគេផងដែរ។¹¹⁶ អ្នកសារព័ត៌មាន ស្ត្រីទាំង ៧ នាក់ ដែលបានចូលរួមសម្ភាសន៍ជាមួយ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្សបានរាយការណ៍ថា ពួកគេធ្លាប់ឆ្លងកាត់ការរើសអើង ឬអំពើហិង្សាផ្នែកលើយេនឌ័រពីអាជ្ញាធរ ហើយពួកគេទាំងអស់គ្នាសុទ្ធតែត្រូវបានរងសម្ពាធពីសមាជិកគ្រួសារឱ្យផ្លាស់ប្តូរអាជីព និងស្វែងរកអាជីពផ្សេងក្រៅពីសារព័ត៌មាន ដោយហេតុថាពួកគេជាស្ត្រី ហើយគ្រួសាររបស់ពួកគេជឿជាក់ថាការងារអ្នកសារព័ត៌មានគួរតែត្រូវបានធ្វើដោយបុរស។ អ្នកសារព័ត៌មានបីនាក់បាននិយាយនៅក្នុងបទសម្ភាសន៍ជាមួយ OHCHR កម្ពុជាថា ពួកគេត្រូវបានបៀតបៀនដោយផ្ទាល់ពីមន្ត្រីបុរសពេលបំពេញការងារ ជាក់ស្តែងហេតុការណ៍មួយក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ ២០២០ នៅរាជធានីភ្នំពេញ នៅពេលដែលមន្ត្រីសន្តិសុខបានចាប់ទាញដោយបង្ខំអ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រីម្នាក់ដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចស្រាវជ្រាវនេះ ហើយបណ្តាលឱ្យដាច់ឡើងវិញរបស់គាត់។ នៅក្នុងហេតុការណ៍ដាច់ ដោយឡែកមួយ ដែលបានកើតឡើងខណៈពេលកំពុងផ្សព្វផ្សាយអំពីកូដិកម្មកាលពីខែមករា ឆ្នាំ ២០២២ អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីម្នាក់ត្រូវបានសួរដោយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល៖ "រកប្រាក់បានប៉ុន្មាន ធ្វើអ្នកកាសែត?" បើ

¹¹⁵ "តួនាទី និងសមិទ្ធផលរបស់ការិយាល័យឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស ក្នុងការជួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាពលរដ្ឋ កម្ពុជា ក្នុងការលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស"។ របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការ, A/HRC/48/49, ថ្ងៃទី ១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០២១, កថាខណ្ឌ ២៥។

¹¹⁶ OHCHR សម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីប្រាំពីរនាក់ និងស្ទង់មតិលើអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីចំនួន ១១ នាក់ នៅចន្លោះថ្ងៃទី ២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ ដល់ថ្ងៃទី ៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២។

តាមអ្នកសារព័ត៌មានដដែលនេះ ភាសា និងទឹកសំលេងនៃសំណួរបានធ្វើឱ្យគាត់មានអារម្មណ៍មិនស្រួលចិត្ត ហើយមានចេតនាយ៉ាងច្បាស់ក្នុងការបំភិតបំភ័យ និងបំបាក់ទឹកចិត្តគាត់ក្នុងការធ្វើការងារ។

៧៧. ដូចដែលបានបញ្ជាក់ខាងលើ អ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រីក៏បានបង្ហាញពីអារម្មណ៍មិនមានការគាំទ្រ និងការរង សម្ពាធពីគ្រួសាររបស់ពួកគេផ្ទាល់ផងដែរ។ អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី ៧ នាក់ដែលត្រូវបានសម្ភាសដោយ ការិយាល័យ OHCHR កម្ពុជាបាននិយាយថា ឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ បានសម្តែងការព្រួយបារម្ភចំពោះសុវត្ថិភាព និងសន្តិសុខ របស់ពួកគេ ជាពិសេស នៅពេលពួកគេធ្វើការឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យ ហើយត្រូវធ្វើដំណើរទៅតំបន់ដាច់ ស្រយាល និងចូលទៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចគ្រោះថ្នាក់ ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មាន។ បន្ថែមពីលើការដោះស្រាយភាព តានតឹងនៃការងារនៅក្នុងបរិយាកាសនេះ អ្នកចូលរួមបានពិពណ៌នាថា ពួកគេត្រូវគ្រប់គ្រងការព្រួយបារម្ភរបស់ គ្រួសារពួកគេ ហើយត្រូវចំណាយពេលពេលដល់ក្រុមគ្រួសារ ដោយធានាថាពួកគេ មានវិធានការដើម្បីកាត់ បន្ថយហានិភ័យដែលអាចកើតឡើងដោយសារការងាររបស់ពួកគេ។ ទោះយ៉ាងណា អ្នកចូលរួមសម្ភាសមួយ ចំនួនបានលើកឡើងថា ការព្រួយបារម្ភពីក្រុមគ្រួសារ ធ្វើឱ្យពួកគេមិនសូវបើកចំហជាមួយគ្រួសាររបស់ពួកគេ។ អ្នកចូលរួមម្នាក់បាននិយាយថា នាងលែងប្រាប់ឪពុកម្តាយរបស់នាងអំពីការងារ និងបញ្ហាប្រឈម និងហានិភ័យ នៅក្នុងការងាររបស់នាង ព្រោះនាងយល់ថា វាជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ដែលនាងអាចបញ្ឈប់ឪពុកម្តាយពីការ ព្រួយបារម្ភអំពីសុវត្ថិភាពរបស់នាង។

៧៨. អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងព័ត៌មាន លោក មាស សុភ័ណ្ណ មានប្រសាសន៍ថា ក្នុងរយៈពេល ១០ ឆ្នាំមកនេះ ក្រសួងរបស់លោកមិនដែលបានទទួលពាក្យបណ្តឹងណាមួយទាក់ទងនឹងការបៀតបៀន ពីអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី ឡើយ។ ការចង្អុលបង្ហាញអំពីភាពអវត្តមាននៃការបៀតបៀន ហាក់ដូចជាបង្ហាញពីលើកង្វះការជឿទុកចិត្តក្នុង ចំណោមអ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រីចំពោះឆន្ទៈ ឬសមត្ថភាពរបស់ក្រសួងក្នុងការដោះស្រាយកង្វល់របស់ពួកគេ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីម្នាក់បានប្រាប់ OHCHR កម្ពុជាថា នាងបានលើកបញ្ហានេះពីរដង ទៅកាន់ក្រសួង ដោយសុំការអន្តរាគមន៍ បន្ទាប់ពីមានការបៀតបៀនពីមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ប៉ុន្តែថា ក្រសួងមិនមានចំ ណាត់ការណាមួយទេ និងមិនមានការគាំទ្រនាពេលខាងមុខឡើយ។ នៅក្នុងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ លើរបាយការណ៍នេះ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជាក់ថា “រដ្ឋាភិបាលតែងតែគាំទ្រ លើកទឹកចិត្ត និងផ្តល់អាទិភាពដល់ ស្ត្រីក្នុងការរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សង្គមស្របតាមជំនាញ និងសមត្ថភាពរបស់ស្ត្រី”។ រដ្ឋាភិបាលបានបន្ថែម ថា “មានការលើកឡើងថា អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាដូចជាការបៀតបៀន ឬការបៀតបៀនផ្លូវ ភេទ ប៉ុន្តែក្រសួងព័ត៌មានមិនដែលទទួលបានពាក្យបណ្តឹងណាមួយពីអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីដែលរងគ្រោះដោយ ការបៀតបៀន” ឬការរំលោភបំពានផ្លូវភេទឡើយ។ រដ្ឋាភិបាលបានកត់សម្គាល់ថា “ក្នុងករណីបែបនេះ ក្រសួង ព័ត៌មានលើកទឹកចិត្ត និងគាំទ្រអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី ឱ្យមានភាពក្លាហានក្នុងការប្តឹងទៅអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្ត” អំពើទាំងនេះ។ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ជប់ដោយបញ្ជាក់ថា រដ្ឋាភិបាលស្វាគមន៍ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរបស់ជនរងគ្រោះ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធ ហើយបានអំពាវនាវឱ្យ OHCHR ផ្តល់ “ព័ត៌មានជាក់ លាក់របស់អ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីដែលជាជនរងគ្រោះ”។

៧៩. ក្នុងគោលដៅដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលប៉ះពាល់ដល់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និង សេរីភាពសារព័ត៌មាននៅ កម្ពុជា រួមទាំងបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងយេនឌ័រ និងតួនាទីរបស់អ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រី និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន ផ្សេងទៀត ក្រសួងព័ត៌មានគួរតែវិនិយោគធនធានច្រើនជាងមុន ក្នុងការសាងការដៀកចិត្តជាមួយអ្នកសារ ព័ត៌មានជាស្ត្រី ធ្វើការពិគ្រោះយោលបល់ជាមួយអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី ដើម្បីសម្រេចនិងអនុម័តគោលនយោបាយ ថ្មី ក៏ដូចជាការអនុវត្តដើម្បីឆ្លើយតបលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងយេនឌ័រ ដោយធានាថាអ្នកសារព័ត៌មានជាស្ត្រីមាន អារម្មណ៍សុវត្ថិភាពក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងលើបញ្ហាដែលកើតឡើងពីការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគេ។

៥. សេចក្តីសន្និដ្ឋាននិងអនុសាសន៍

៨០. ខណៈពេលដែលប្រទេសកម្ពុជាត្រៀមខ្លួនឆ្ពោះទៅបោះឆ្នោតម្តងទៀតនៅឆ្នាំ ២០២២ និង ២០២៣ ប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយរបស់ប្រទេសនេះគឺស្ថិតក្នុងស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់។ អ្នកសារព័ត៌មានដែលបច្ចុប្បន្ននេះកំពុងធ្វើការនៅ ក្នុងប្រទេស កំពុងប្រឈមមុខនឹងការរំលោភបំពាន និងរងសម្ពាធក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗ ជាពិសេស តាមរយៈប្រព័ន្ធ យុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ លើការងាររបស់ពួកគេ ។

៨១. ការវាយប្រហារទៅលើបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន មិនថាអនុវត្តក្នុងទម្រង់នៃការចោទប្រកាន់ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ដោយគ្មានមូលដ្ឋាន ឬចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬតាមរយៈការប្រើអំពើហិង្សា មិនត្រឹមតែផលប៉ះពាល់ដល់ជន រងគ្រោះម្នាក់ៗនៃករណីនីមួយៗ ប៉ុន្តែក៏មានផលប៉ះពាល់ផ្សេងទៀត ដែលរួមចំណែកក្នុងការបង្កើតស្ថានភាពនៃ ការភ័យខ្លាច និងការរឹតត្បិតខ្លួនឯង។ កាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១ អ្នកយកព័ត៌មានអនឡាញពីរនាក់ត្រូវបានឃុំខ្លួន ដើម្បីសាកសួរលើបទ "ញុះញង់" បន្ទាប់ពីពួកគេធ្វើការរាយការណ៍ពីជម្លោះដីធ្លីនៅខេត្តកណ្តាល។ ពួកគេកំពុង នៅក្រៅឃុំ ប៉ុន្តែប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទ "ញុះញង់ឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ" និង "ប្រមាថ" តាមមាត្រា ៤៩៤ ៤៩៥ និងមាត្រា ៥០២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ កាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២ អ្នកសារព័ត៌មានបាន ពន្យល់ពី ផលប៉ះពាល់នៃការចោទប្រកាន់លើការងាររបស់គាត់ប្រាប់ការិយាល័យ OHCHR កម្ពុជា ថា "ការស៊ើបអង្កេត របស់តុលាការលើករណីរបស់ខ្ញុំមិនទាន់បញ្ចប់ ខ្ញុំ ធ្វើឱ្យខ្ញុំមានការលំបាក ក្នុងការអនុវត្តការងារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ធ្វើឱ្យយើងភ័យខ្លាចផលវិបាក មានវិធានការផ្លូវច្បាប់បន្ថែមទៀត ប្រសិនបើយើងបន្តផ្សព្វផ្សាយអំពីជម្លោះដីធ្លី រ៉ាំរ៉ៃទាំងនេះ"។ ដើម្បីឱ្យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅកម្ពុជាអាចបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួននៅក្នុងប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យ របស់ប្រទេស រដ្ឋាភិបាលត្រូវតែចាត់វិធានការជាបន្ទាន់ រួមទាំងការបញ្ចប់ការប្រើប្រាស់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីដាក់ ទណ្ឌកម្មលើការងារសំខាន់របស់ពួកគេ¹¹⁷ និងទម្លាក់ការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងនឹងបុគ្គលិកសារ ព័ត៌មានជាបន្ទាន់។

៨២. អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ អាជ្ញាធរនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានអនុម័តបទប្បញ្ញត្តិជាបន្តបន្ទាប់ ដែលផ្តោតលើលំហាពលរដ្ឋជាទូទៅ និងជាពិសេសសេរីភាពសារព័ត៌មាន។ ច្បាប់ និងឧបករណ៍ផ្សេងទៀតត្រូវ បានអនុម័ត ដែលផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់អាជ្ញាធរក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និង ដាក់អ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកផ្សេង

¹¹⁷ "ផែនការសកម្មភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសុវត្ថិភាពអ្នកសារព័ត៌មាន និងបញ្ហានិទណ្ឌភាព" ខែមីនា ឆ្នាំ ២០១២ <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.

ទៀតក្រោមការឃ្នាំមើល និងបានពង្រីកស្ថាប័ននីតិប្បញ្ញត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីកំណត់គោលដៅការងារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ តាមរយៈតុលាការ។ ម៉្យាងវិញទៀត ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានត្រូវបានពន្យារពេលម្តងហើយម្តងទៀត ដែលមិនទាន់គោរពតាមស្តង់ដារសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ បន្ទាប់ពីមានការបិទទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយជាច្រើនត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយបុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងរដ្ឋាភិបាល ដែលធ្វើឱ្យមានស្ថានភាព និងវេទិកា នៃទស្សនៈនយោបាយជំនួសឬដទៃផ្សេងទៀត ត្រូវបានគេកាត់បន្ថយ ដែលផ្ទុយទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ។ ជាងនេះទៅទៀត ឧបសគ្គជាក់លាក់ជាច្រើនដែលស្តីក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាជួបប្រទះ ដូចជាអវត្តមានរបស់ពួកគេក្នុងតំណែងតួនាទីជាអ្នកដឹកនាំ ការបៀតបៀន និងអំពើហិង្សាផ្នែកលើយេនឌ័រដែលពួកគេប្រឈមមុខ បានរារាំងការចូលរួម និងសំឡេងរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។ ដើម្បីឱ្យប្រទេសកម្ពុជា អាចការពារសេរីភាពសារព័ត៌មាន និងធានាថាអ្នកសារព័ត៌មានត្រូវបានការពារ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចបំពេញមុខងារសំខាន់ៗរបស់ពួកគេបាន ជាពិសេសក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការបោះឆ្នោតខាងមុខនេះ OHCHR លើកទឹកចិត្តឱ្យរដ្ឋាភិបាលអនុវត្តអនុសាសន៍ខាងក្រោម ហើយ OHCHR នឹងផ្តល់ជំនួយបច្ចេកទេសក្នុងរឿងនេះ៖

សេរីភាពនៃការប្រៀតប្រៀន

- បញ្ឈប់រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងនឹងអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន និងទម្លាក់ការចោទប្រកាន់ដែលមានស្រាប់ ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលត្រូវបានកំណត់ជាគោលដៅលើការប្រើសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ
- បញ្ឈប់ការពឹងផ្អែកលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាមធ្យោបាយសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង និងចោទប្រកាន់លើអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន ជំនួសមកវិញដោយពឹងផ្អែកលើបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មានក្នុងករណីចាំបាច់ ដែលច្បាប់នេះបានបញ្ជាក់ពីការផាកពិន័យ វិធានការរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីបន្តបណ្តឹងប្រឆាំងនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ។
- ដក ទម្រង់បទល្មើសចេញពីច្បាប់ផ្សេងទៀត រួមមានបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ស្តីពីជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលអាចនឹងផ្តល់នូវការរឹតត្បិតហួសហេតុ លើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ។
- ផ្តល់ឱកាសបណ្តុះបណ្តាលដល់មន្ត្រីនគរបាល ចៅក្រមស៊ើបសួរ ចៅក្រមជំនុំជម្រះ និងមេធាវីក្នុងការអនុវត្តច្បាប់សារព័ត៌មាន រួមទាំងការបណ្តុះបណ្តាលអំពី ការរើសអើងយេនឌ័រដែលមិនត្រឹមត្រូវ អំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងយេនឌ័រ ឬការបៀតបៀនជាពិសេសលើអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រី។

សេរីភាពនៃការត្រួតពិនិត្យ

- ធ្វើវិសោធនកម្មប្រកាសលេខ១៧០ និងអនុក្រឹត្យស្តីពីច្រកទ្វារអ៊ីនធឺណិតជាតិឡើងវិញ ដើម្បីឱ្យឯកសារច្បាប់ទាំងនេះស្របតាម បទដ្ឋាន និងស្តង់ដារអន្តរជាតិ រួមទាំងសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។
- ផ្តល់ការណែនាំដល់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ផ្សេងៗ អំពីភារកិច្ចរបស់ខ្លួនចំពោះអ្នកសារព័ត៌មាន និងបុគ្គលិកសារព័ត៌មាន រួមទាំងរបៀបចូលរួមដោយការគោរពជាមួយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ហើយធានាថាមន្ត្រីដែលគំរាម និងបំភិតបំភ័យអ្នកសារព័ត៌មានដែលបំពេញការងាររបស់ខ្លួន ត្រូវបានធ្វើការស៊ើបអង្កេត

និងទទួលខុសត្រូវ បង្កលក្ខណៈឱ្យបុគ្គលិកសារព័ត៌មានអាចចូលរួមក្នុងដំណើរការរៀបចំ ក៏ដូចជាការអនុម័តគោលការណ៍ណែនាំនេះ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវអភិក្រមប្រកបដោយបរិយាប័ន្ននិងការសហការ។

សិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន

- ពិនិត្យឡើងវិញជាបន្ទាន់លើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន ដើម្បីធានាថា ខ្លួនគោរពតាមច្បាប់និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ រួមមាន ៖
 - o បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ច្បាប់មានមូលដ្ឋាន លើសិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ
 - o ការបង្កើតគណៈកម្មការព័ត៌មានឯករាជ្យ ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាលជំនាញស្រដៀងគ្នា ដើម្បីត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តច្បាប់ និង
 - o ធានាឱ្យមាននីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ និងសមស្រប និង ការការពារគ្រប់គ្រាន់ចំពោះអ្នករាយការណ៍។

លទ្ធភាពនៃសំនៀងនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ

- ចាត់វិធានការបន្ទាន់ដើម្បីធានានូវពហុភាពក្នុងភាពជាម្ចាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ រួមទាំងការអនុម័តច្បាប់ដើម្បីកំណត់វិសាលភាពដែលបុគ្គល និងអ្នកនយោបាយ អាចប្រមូលផ្តុំការគ្រប់គ្រង និងភាពជាម្ចាស់លើវិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅកម្ពុជា
- ចេញការណែនាំដល់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដើម្បីធានាថា ទស្សនៈនយោបាយ និងទស្សនៈផ្សេងទៀតទទួលបានការគ្របដណ្តប់ និងសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងការចូលទៅកាន់វេទិកាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ។

បញ្ហាប្រឈមដែលអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីប្រឈមមុខ

- ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីចំនួនអ្នកសារព័ត៌មានស្ត្រីដែលកំពុងធ្វើការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងគូសបញ្ជាក់ពីផែនការសកម្ម ដើម្បីបង្កើនសមាមាត្រចំនួនស្ត្រីដែលជាអ្នកសារព័ត៌មាននៅក្នុងប្រទេស រួមទាំងកម្មវិធីនៅតាមសាកលវិទ្យាល័យ និងអាហារូបករណ៍ក្នុងគោលបំណងលើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងវិស័យសារព័ត៌មាន និង
- បណ្តុះបណ្តាលកម្លាំងសន្តិសុខ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលអំពីអំពីភាពរើបនៃយេនឌ័រ ការទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកសារព័ត៌មាន និង បុគ្គលិកសារព័ត៌មាន។
- ចាត់វិធានការជាបន្ទាន់ដើម្បីដោះស្រាយអំពីហិង្សាផ្នែកលើយេនឌ័រលើអ្នកសារព័ត៌មាន រួមទាំងជំហានក្នុងធានាថាយន្តការ និងនីតិវិធីបណ្តឹងមានការគិតគូរពីយេនឌ័រដំណើរការ។